

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2020

Michal Malý

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Pozice Československé strany národně socialistické
v Radě svobodného Československa**

Bakalářská práce

Autor práce: Michal Malý

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jan Pavel Kučera

Rok obhajoby: 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. 5. 2020

Michal Malý

Bibliografický záznam

MALÝ, Michal. *Pozice Československé strany národně socialistické v Radě svobodného Československa*. Praha, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra politologie. Vedoucí práce doc. PhDr. Jan Pavel Kučera.

Rozsah práce: 48 s., 76 613 znaků.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá pozicí Československé strany národně socialistické v exilové Radě svobodného Československa. V úvodu práce je představen poválečný vývoj ČSNS. Důraz je kladen na události popisující pozici ČSNS v tehdejší politickém systému až do únorového převratu a emigrace. Druhá část práce popisuje počátky a obnovení ČSNS v exilu a ostatní exilové politické strany spojené s Radou svobodného Československa. Třetí a hlavní část práce popisuje Radu svobodného Československa. Rada je zde rozdělena do jednotlivých podkapitol. Tyto podkapitoly popisují historii vzniku, organizační strukturu, krize a politiku Rady. Jejich účelem je poukázat na práci ČSNS v jednotlivých orgánech Rady a účast na tvorbě její politiky. Závěrečná kapitola porovnává Národní výbor československý a Radu svobodného Československa s cílem poukázat na jejich rozdíly a zdůvodnit je.

Annotation

This bachelor thesis deals with the position of the Czechoslovak National Socialist Party in the exile Council of Free Czechoslovakia. The introduction presents the post-war development of ČSNS. Emphasis is placed on events describing the position of ČSNS in the the post war political system until the Czechoslovak coup d'état and emigration. The second part of this thesis describes the beginnings and renewal of the CSNS in exile and other political parties in exile, associated with the Council of Free Czechoslovakia. The third and main part of this thesis describes the Council of Free Czechoslovakia. The council is divided into individual subchapters. These subchapters describe the history, organizational structure, crisis and policy of the Council. The purpose of these subchapters is to point out the work of ČSNS in individual parts of the Council and participation in the creation of its policy. The final chapter compares the Czechoslovak National Committee and the Council of Free Czechoslovakia in order to point out their differences and substantiate them.

Klíčová slova

Petr Zenkl; Rada svobodného Československa; Národní socialisté; Vladimír Krajina; po-
únorový exil; Hubert Ripka

Keywords

Petr Zenkl; Council of Free Czechoslovakia; National Socialists; Vladimír Krajina; post-
February exile; Hubert Ripka

Title

Position of the Czechoslovak National Socialist Party in the Council of Free
Czechoslovakia

Seznam používaných zkratk

ACEN – Assembly of Captive European Nations

AFCR – American Fund for Czechoslovak Refugees

CIA – Central Intelligence Agency

CIO – Czechoslovak Intelligence Office

ČSL – Československá strana lidová

ČSNS – Československá strana národně socialistická

ČSSD – Československá strana sociálně demokratická

FBI – Federal Bureau of Investigation

FEC – Free Europe Committee

KSČ – Komunistická strana Československa

NCFE – National Committee for Free Europe

NVSC – Národní výbor svobodného Československa

RSČ – Rada svobodného Československa

SDECE – Service de Documentation Extérieure et de Contré-Espionnage)

StB – Státní bezpečnost

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval panu doc. PhDr. Janu P. Kučerovi za to, že mi vyšel vstříc ve výběru tématu, za trpělivost, kterou prokázal při mých dotazech a za pomoc s výběrem odborné literatury.

Obsah

Úvod	3
1 Československá strana národně socialistická před vytvořením Rady svobodného Československa	5
1.1 Československá strana národně socialistická během druhé světové války.....	5
1.2 Obnovení a konsolidace Československé strany národně socialistické po roce 1945....	6
1.3 Volby 1946	8
1.4 Únorový převrat	9
1.5 Emigrace významných politiků Československé strany národně socialistické	10
2 Formování exilového stranického systému.....	12
2.1 Aspekty a problémy formování exilových politických stran.....	12
2.2 Československá strana národně socialistická v exilu.....	12
2.2.1 Počátky strany v exilu	12
2.2.2 Obnovení strany v exilu	13
2.3 Strany povolené po roce 1945	13
2.3.1 Československá sociální demokracie v exilu	13
2.3.2 Československá strana lidová v exilu	14
2.3.3 Demokratická strana v exilu	14
2.3.4 Strana slobody	14
2.4 Strany zakázané po roce 1945	15
2.4.1 Republikánská strana v exilu	15
2.4.2 Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská v exilu	15
2.4.3 Československá národní demokracie v exilu	16
3 Rada svobodného Československa	17
3.1 Založení Rady svobodného Československa	17
3.1.1 Jednání o založení rady	17
3.1.2 Deklarace a program Rady svobodného Československa	18
3.1.3 National Committee for a Free Europe	19
3.2 Orgány Rady svobodného Československa.....	19
3.2.1 Výbor Rady svobodného Československa	19
3.2.2 Předsednictvo Rady svobodného Československa	20
3.2.3 Plénum Rady svobodného Československa	20
3.2.4 Regionální rady	21
3.3 Počáteční rozkol v Radě	22

3.3.1	Národní výbor svobodného Československa	23
3.4	Pokus o sjednocení Rady	24
3.4.1	Konfrontace s republikány	25
3.4.2	Vyšetřování McCarthyho komise	27
3.5	Problémy „sjednocené“ Rady a jejich řešení	28
3.5.1	Návrh Václava Hlavatého	28
3.5.2	Návrh Miroslava Reichcígl	29
3.6	Druhá krize RSČ	29
3.6.1	Zenkl opět předsedou	30
3.7	Politika Rady svobodného Československa	31
3.7.1	Budoucnost vztahu Čechů a Slováků	31
3.7.2	Sudetoněmecká otázka	32
3.7.3	Otázka Podkarpatské Rusi	34
3.7.4	Vojenský a zpravodajský program Rady	35
3.7.5	Sociální pomoc Rady československým uprchlíkům	36
3.7.6	American Fund for Czechoslovak Refugees	37
4	Proč Rada svobodného Československa neuspěla a proč Národní výbor československý ano?.....	39
4.1	Exilová organizace versus respektovaná vláda	39
	Závěr.....	41
	Summary.....	42
	Použitá literatura.....	43
	Teze bakalářské práce.....	46

Úvod

Po konci druhé světové války se politická situace v osvobozeném Československu rapidně změnila. Na základě Košického vládního programu vznikla vláda Národní fronty složená z povolených československých stran. Již od počátků nového systému bojovala Československá strana národně socialistická proti rozšiřujícímu se komunistickému vlivu do všech složek společnosti. Snaha národních socialistů porazit komunisty ve volbách roku 1946 dopadla neúspěšně. Vztah mezi komunisty a národními socialisty ještě více zhoršily atentáty na Prokopa Drtinu a Petra Zenkla. Celá situace vygradovala v demisi dvanácti ministrů, která se stala spouštěčem komunistického převratu.

Díky pomoci spřízněných občanů a zahraničních služeb se podařilo uniknout Petrovi Zenklovi, Hubertovi Ripkovi, Vladimírovi Krajinovi a mnoha dalším členům ČSNS za hranice. V exilu národněsocialistický boj proti komunismu neskončil. ČSNS se aktivně zapojila do práce Rady svobodného Československa, politického orgánu československé emigrace. Nejaktivnějšími národními socialisty v Radě byli Hubert Ripka a Petr Zenkl. Petr Zenkl navíc po většinu času zastával funkci předsedy Rady, a to až do roku 1974, kdy svou pozici již neobhájil z důvodu vysokého věku.

Téma této bakalářské práce má především společenský význam. Popisuje práci druhé největší poválečné československé strany v Radě svobodného Československa. Československá strana národně socialistická se ve své snaze ubránit československou svobodu a demokracii stala hlavním terčem komunistických represí. Příkladem je polický proces s Miladou Horákovou, který skončil její popravou. Na co se však neklade důraz je to, co se stalo se zbytkem členů ČSNS, kterým se podařilo uniknout přes hranice. Samotná Rada svobodného Československa je opomíjené téma v politologické literatuře, zabývající se československým politickým systémem, a tak bych chtěl svou prací tento nedostatek napravit a zároveň přiblížit odbornou literaturu, zabývající se tímto tématem.

Cílem této bakalářské práce je odpovědět na výzkumnou otázku, jaká byla pozice Československé strany národně socialistické v Radě svobodného Československa a co ji ovlivnilo. Tato pozice bude zjišťována od vzniku rady až do jejího rozštěpení Rady roku 1959, kdy se stala Rada organizací minimálního významu.

Pozice ČSNS bude zkoumána pomocí chronologicky seřazených kapitol. V první kapitole je popsána obnova a vývoj ČSNS v poválečném Československu. Cílem kapitoly je popsat činnost představitelů ČSNS, kteří se po emigraci zformovali v exilové straně a Radě, a poukázat na pozici strany v poválečném systému až do únorového převratu.

Druhá kapitola se zaměřuje na obnovené ČSNS v exilu a představení osobností strany, kterým se podařilo emigrovat. Zbytek kapitoly popisuje exilové strany, které zasedly v RSČ. Cílem kapitoly je vytvořit přehled stran a osobností pro lepší přehled ve fungování Rady.

Pro analýzu pozice ČSNS je nejpodstatnější třetí kapitola této práce. V ní je popsáno založení Rady a role politiků ČSNS v ní. Dále jsou popisovány krize, kterými Rada prošla, podílela podíl Rady na jejich řešení. Důležitá je podkapitola o organizační struktuře Rady, kde analyzuji zastoupení exilových stran a porovnávám počty jejich členů v této struktuře. V podkapitole o politice Rady popisují debaty o problémech a návrzích Rady s důrazem na participaci politiků ČSNS v těchto debatách.

Poslední kapitola porovnává Radu a Národní výbor československý s cílem zjistit rozdíly, které ovlivňovaly pozice a pravomoci těchto organizací.

Metodologie práce spočívá v analýzách relevantní odborné literatury a dokumentů spojených s Radou a ČSNS. Z důvodu aktuální koronavirové situace jsem do své práce nemohl zahrnout archivní dokumenty. Absenci těchto dokumentů kompenzuji knihou Bohumíra Bunži.

Ve své práci jsem nevyužil šest zdrojů, uvedených v tezích, a to z důvodu nalezení kvalitnějších zdrojů a nově vydaných knih zabývajících se touto tematikou.

1 Československá strana národně socialistická před vytvořením Rady svobodného Československa

1.1 Československá strana národně socialistická během druhé světové války

Po druhé světové válce se systém velmocí proměnil. Do evropských záležitostí se více začaly angažovat USA a SSSR, vítězové druhé světové války a hlavní dirigenti poválečného uspořádání. Střetávání těchto dvou mocností bylo čím dál protichůdnější, až se vytvořily dva tábory: západní a východní blok. Sovětský svaz požadoval svůj podíl na moci v zemích, kde zvítězil a snažil se zvětšit své území o evropské satelity. Druhá světová válka způsobila kromě mocenského uspořádání také mohutný obrat doleva. V Evropě začal prudce stoupat počet socialistických a komunistických stran. Reakcí nesocialistických stran bylo přizpůsobení programu k většímu sociálnímu cítění.¹

Čas vzestupu levice byl vhodný i pro Československou stranu národně socialistickou. ČSNS se po mnichovské krizi roku 1938 rozpadla. Její členové přešli buď do nově vzniklé Strany národní jednoty, nebo do Národní strany práce. Anebo odešli z veřejného života do ústraní. Za druhé světové války se někteří činitelé připojili k londýnskému exilu v čele s prezidentem Edvardem Benešem.² Mezi nejvýznamnější exilové spolupracovníky patřil Hubert Ripka. Vstoupil do ČSNS roku 1935 jako jeden z vlivných českých intelektuálů, kteří tak vyjadřovali svůj nesouhlas s Karlem Kramářem a Jiřím Stříbrným. Do své emigrace roku 1938 nezastával žádnou politickou funkci.³ V prozatímní vládě Československé republiky zastával funkci státního tajemníka na ministerstvu zahraničních věcí, které vedl Jan Masaryk. Ripka se netajil ambicemi stát se ministrem zahraničí, avšak prezident Beneš zvolil Jana Masaryka, a to kvůli jeho zahraniční známosti a prestiži.⁴ Kromě funkce tajemníka se Hubert Ripka stal ředitelem československého vysílání BBC. Dalšími významnými členy ČSNS, kteří se připojili k práci londýnského exilu, byli Jaroslav Stránský, Julius Firt a Vladimír Klecanda. ČSNS až do roku

¹ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945-1948*. Praha: SPN, 1991, s. 5-6. Odborná literatura pro učitele. ISBN 80-04-25699-6.

² KOCIAN, Jiří. *Československá strana národně socialistická*. MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*. Brno: Doplněk, 2005, s. 1143-1144. ISBN 80-7239-179-8.

³ PERNES, Jiří. *Hubert Ripka: tragédie demokrata: život bojovníka za Československou republiku*. Brno: B/P, 2018, s. 64-69. ISBN 978-80-7485-170-4.

⁴ Tamtéž, s. 122-123,

1943 nejevila snahu o znovuzaložení strany ani v exilu, ani doma v Československu.

Vše se změnilo až s cestou prezidenta Beneše do Moskvy v prosinci 1943, kde podepsal československo-sovětskou spojeneckou smlouvu, která nastartovala exilové jednání o podobě budoucího politického systému osvobozeného Československa. Prezident Beneš zamýšlel neobnovovat tradiční strany, ale naopak vytvořit politický systém levicového, středového a konzervativního tábora. Pod levicovým blokem si představoval spojení komunistů, národních socialistů a sociálních demokratů. Tato fúze levicových stran byla komunisty neformálně odmítnuta. Po dalších jednáních s nimi uvažoval o úplném zrušení ČSNS, nakonec tak však neučinil. Roku 1944 vznikl základ exilové ČSNS sestavený z členů exilové vlády a členů Národní rady. V tomto období začíná prezident Beneš opět s ČSNS počítat. Jeho představou byla koalice sociální demokracie a národních socialistů, která měla zatlačit komunisty do pozadí. Další politická jednání vedla k vytvoření vládního programu, který nesl název Košický vládní program.⁵

Košický vládní program byl podepsán 5. 4. 1945 a sestavil tzv. vládu Národní fronty Čechů a Slováků ze stran, které přispěly k porážce nacistického Německa. V Československu se v rámci Národní fronty obnovila Československá strana národně socialistická, Československá strana lidová, Československá sociální demokracie a Komunistická strana Československa. Dále byly součástí Národní fronty slovenská Demokratická strana a Komunistická strana Slovenska.⁶

1.2 Obnovení a konsolidace Československé strany národně socialistické po roce 1945

ČSNS se obnovila v květnu roku 1945. Obnovovací proces započal po setkání domácích zástupců a zástupců londýnského exilu. Domácí zástupci reprezentovali Revoluční výkonný výbor strany, který byl 1. května prohlášen za předsednický orgán. V čele tohoto výboru stála předválečná poslankyně ČSNS Fráňa Zemínová. 25. dubna vznikl prozatímní ústřední výkonný výbor strany, který prohlásil za předsedu obnovené ČSNS Petra Zenkla. Mezi další členy patřil například Hubert Ripka nebo Jaroslav Stránský. Nové vedení strany se však setkávalo s problémy. Ve vedení totiž zůstali lidé, kteří v roce 1938

---

⁵ KOCIAN, Jiří. *Československá strana národně socialistická v letech 1945-1948: organizace, program, politika*. Brno: Doplněk, 2002, s. 28-37. Knihy dokumenty. ISBN 80-7239-138-0.

⁶ KOCIAN, Jiří. *Politický systém 1945-1948*. MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*. Brno: Doplněk, 2005, s. 1143-1144. ISBN 80-7239-179-8.

stranu zrušili (Zenkl, Zemínová), nebo se jednalo o lidi, kteří se do strany přidali až po válce (Ripka, Krajina).⁷

Po znovuoobnovení strany bylo zapotřebí aktualizovat její program, aby byl schopen reflektovat poválečnou dobu v Československu. Proces programové aktualizace započal Hubert Ripka, obhajující historickou minulost strany, na které strana měla stavět nový program. ČSNS si zároveň vytyčila cíl otevřít stranu pro každého občana Československa, bez rozdílu jeho třídního původu. Důvodem byla Národní fronta, která obsahovala omezený počet stran, tudíž se otvíraly možnosti náboru nových členů ze zrušených stran.⁸ Boj probíhal zejména o voliče agrárníků, kteří dominovali československému venkovu. Národní socialisté se tak museli přizpůsobit době a přidat do svého programu myšlenku pozemkové reformy, která by upravovala vlastnické vztahy na českém venkově. Strana si dále uvědomovala, že je nutné rozšířit svůj vliv i v nově vzniklé celostátní organizaci Jednotného svazu českých zemědělců. Již v červenci roku 1945 tak vznikl stranický zemědělský orgán pojmenovaný jako Ústřední zemědělský výbor. Jeho hlavním cílem byla kontrola rozdělování konfiskované půdy, a to za účelem ochrany půdy voličů.⁹

Vyjma procesu konsolidace a snahy získat nový elektorát musela strana přizpůsobit svou strukturu novým organizacím. Hlavní novou organizační jednotkou se staly tzv. závodní organizace. Ty měly rozšířit vliv stran i do továren, úřadů a ústavů. Národní socialisté spatřovali v těchto organizacích možnost náboru nových členů z řad dělnictva, které ve většině přecházelo ke komunistům.¹⁰ Vedení strany vyzývalo národněsocialistické závodní rady, aby přijímaly nové členy. Dále vedení vyzývalo k obezřetnosti a nabádalo členy závodních rad k prověřování zájemců o členství.¹¹ Problémem národních socialistů však byla absence podpory dělníků. Členy jejich závodních rad se stávali ředitelé průmyslových továren, členové sekretariátu a obecně výše postavení lidé, proto byl počet národněsocialistických zástupců výrazně nižší než u komunistů.¹²

Druhou inovací strany bylo aktivní zapojení odboru národněsocialistické mládeže do všech struktur strany. Kvůli Košickému vládnímu programu však nedošlo k obnovení Svazu

---

⁷ KOCIAN, Jiří. *Československá strana národně socialistická v letech 1945-1948: organizace, program, politika*. Brno: Doplněk, 2002, s. 43-44. Knihy dokumenty. ISBN 80-7239-138-0.

⁸ Tamtéž, s. 46

⁹ Tamtéž, s. 56

¹⁰ Tamtéž, s. 46-47

¹¹ KLÁTIL, František. Politické strany v továrnách, ústavech a úřadech. *Svobodné slovo: list Československé strany socialistické*. Praha: Melantrich, 1945, 1(57), 1. ISSN ISSN 0231-732X.

¹² KOCIAN, Jiří. *Československá strana národně socialistická v letech 1945-1948: organizace, program, politika*. Brno: Doplněk, 2002, s. 46-47. Knihy dokumenty. ISBN 80-7239-138-0.

československé mládeže národně socialistické. Důvodem bylo vytvoření Svazu české mládeže, masové organizace sdružující všechna studentská hnutí. Podobně jako závodní rady i tuto organizaci začali postupně ovládat komunisté. Národně socialistická mládež se proti tomuto ovládnutí bouřila a ze svazu vystoupila před volbami roku 1946.¹³

Část významných zástupců národněsocialistické mládeže se později zapojila do struktur exilové strany i Rady svobodného Československa. Mezi další významné struktury strany patřila tradiční podpora Sokola a Československé obce legionářské.¹⁴

1.3 Volby 1946

Po podpisu Košického vládního programu byla ustanovena první vláda Prozatímního národního shromáždění, jejímž předsedou se stal Zdeněk Fierlinger. V ní zasedli tři členové ČSNS. Náměstkem předsedy vlády se stal Josef David, ministrem zahraničního obchodu Hubert Ripka a ministrem spravedlnosti Jaroslav Stránský. Ve druhé Fierlingerově vládě odešel Josef David na pozici předsedy Prozatímního národního shromáždění a ve funkci místopředsedy vlády ho nahradil Prokop Drtina. Cílem těchto vlád bylo dovést republiku do voleb do Ústavodárného shromáždění, které byly naplánované na květen 1946.¹⁵

Před volbami byl změněn volební řád. Bylo přiznáno volební právo vojákům a příslušníkům SNB, aktivní volební právo bylo sníženo na 18 let a pasivní na 21 let. Dále se zavedly bílé volební lístky, proti kterým ČSNS protestovala a označovala tento krok za nedemokratický.

ČSNS před volbami předpokládala porážku komunistů, proto se během kampaně proti komunistům ostře vymezovala. Hlavním cílem se stala snaha získat voliče zrušených agrárníků. Strana proto přijímala bývalé agrárnícké funkcionáře, včele s Ladislavem Feierabendem.

Vedení ČSNS si slibovalo zisk 1 500 000 až 1 800 000 hlasů. Výsledek voleb byl pro ně zklamáním. ČSNS získala celkově 1 298 917 hlasů. Ve volbách skončila až na druhém místě, s odstupem zhruba 900 000 hlasů za komunisty.¹⁶ V celostátním přepočtu se

---

¹³ Tamtéž, s. 52-53

¹⁴ Tamtéž, s. 58

¹⁵ VEBER, Václav. *Osudové únorové dny 1948*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 23-24. Česká historie. ISBN 978-80-7106-941-6.

¹⁶ KOCIAN, Jiří. *Československá strana národně socialistická v letech 1945-1948: organizace, program, politika*. Brno: Doplněk, 2002, s. 100-105. Knihy dokumenty. ISBN 80-7239-138-0.

počet hlasů rovnal 18,3 % a 55 mandátů v Ústavodárném shromáždění.¹⁷ Strategie s ovládnutím venkova absolutně nevyšla. Ten ovládli lidovci a komunisté. Přijetí bývalých agrárníků navíc vyvolalo konflikty ve straně.¹⁸

V první Gottwaldově vládě zasedli čtyři členové ČSNS. Petr Zenkl se stal místopředsedou vlády, Hubert Ripka zůstal na ministerstvu zahraničního obchodu, Prokop Drtina se stal ministrem spravedlnosti a Jaroslav Stránský ministrem školství a osvěty.¹⁹

1.4 Únorový převrat

Zklamání z druhého místa ve volbách překonala ČSNS vcelku brzy. Z výsledku vyvodili několik důsledků. Nejdůležitějším bylo rozšíření a konsolidace vlastních řad, aby vznikla stabilní organizační struktura strany, zejména v závodních radách a jiných hospodářských oblastech. Toto vše mělo ČSNS získat prvenství v dalších parlamentních volbách. Tato předpověď se záhy ukázala jako naivní. KSČ tvrdě prosazovala program Gottwaldovy vlády, a to včetně kontroverzních tzv. Ďurišových zákonů. ČSNS, uvědomující si svou pozici, se pokusila s KSČ jednat, avšak zcela bez úspěchu. KSČ využila tato jednání k rozšíření svých spolupracovníků v řadách ČSNS.²⁰

Od tohoto momentu se vztah obou stran rychle zhoršoval. Vzájemné antipatii nejvíce přispěl atentát na Petra Zenkla a Prokopa Drtinu, kterým byla odeslána dřevěná krabička s bombou. Bomby byly odeslány do kanceláří obou politiků, avšak díky obezřetnosti zaměstnanců kanceláří žádná z bomb nevybuchla. Incident byl nahlášen policii. Všechny demokratické noviny o této události přinesly zprávu. Rudé právo po pár dnech obvinilo ČSNS, že spáchali atentát sami na sebe, aby vyvolali zájem občanů o stranu.²¹ Tato tzv. krčmaňská a mostecká aféra měla zdiskreditovat ČSNS a obvinit ji z přípravy státního převratu, což se neprokázalo.²² Vladimír Krajina chtěl následně vybudovat stranickou zpravodajskou službu s využitím kontaktů strany v armádě. Na její vybudování však nikdy

¹⁷ VEBER, Václav. *Osudové únorové dny 1948*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 50-51. Česká historie. ISBN 978-80-7106-941-6.

¹⁸ KOCIAN, Jiří. *Československá strana národně socialistická v letech 1945-1948: organizace, program, politika*. Brno: Doplněk, 2002, s. 107-110. Knihy dokumenty. ISBN 80-7239-138-0.

¹⁹ VEBER, Václav. *Osudové únorové dny 1948*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 57-58. Česká historie. ISBN 978-80-7106-941-6.

²⁰ KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o Únoru*. Brno: Doplněk, 1997, s. 181-185. Knihy dokumenty. ISBN 80-85765-73-x.

²¹ DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Smrt pro tři ministry*. Vyd. 2. (v Akcentu 1.). Třebíč: Akcent, 2000, s. 14-21. Fakta (Akcent). ISBN 80-7268-049-8.

²² VEBER, Václav. *Osudové únorové dny 1948*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 179-180. Česká historie. ISBN 978-80-7106-941-6.

nedošlo.²³

Komunistická ignorance ostatních stran Národní fronty a obměňování významných činitelů státní správy za své zástupce vedla k neúspěšné demisi ministrů demokratických stran. ČSNS měla tento postup schválený stranickým kongresem, který se konal o den dříve. Ripka ve svých pamětech popisuje sjezd jako ukázkou jednotnosti strany, jelikož všechny rezoluce byly schváleny téměř jednohlasně. Pouze Alois Neumann navrhl obnovení spolupráce s komunisty, ale byl označen za zrádce a předčasně sjezd opustil.²⁴

Rezignující ministry nahradili komunističtí spolupracovníci Emanuel Šlechta a Alois Neumann. Podobně byly doplněny ministerské posty i v ostatních stranách. ČSNS vypustila ze svého názvu slovo národní a stala se komunistickým satelitem. Krátce po únorovém převratu začala represe významných členů ČSNS, kteří nespolupracovali s komunisty, což vedlo k masivní politické emigraci.²⁵

1.5 Emigrace významných politiků Československé strany národně socialistické

Vladimír Krajina byl krátce po únorovém puči zatčen a vězněn v Petschkově paláci. Po intervenci poslanců ČSNS a prezidenta Beneše byl druhý den propuštěn. Byl si vědom, že opětovné zatčení přijde brzy, tentokrát by ho však poslanecký mandát neuchránil. Den poté byl proto tajně odvezen na Šumavu, kde se s pomocí průvodce dostal na lyžích do Německa.²⁶ Byt bývalého ministra Ripky byl hned po převratu sledován. I přes sledování provedl Ripka první pokus o útěk za pomoci francouzské tajné služby, avšak neúspěšně. Společně s Ripkou měli emigrovat také František Hála a Jan Šrámek. Plán však selhal a oba lidovci byli zatčeni. Ripkovi se nakonec uprchnout podařilo. Druhý pokus, opět za pomoci francouzské tajné služby, byl již úspěšný.²⁷

Největší pozornost věnovali komunisté Petru Zenklovi. Jakožto nejdůležitější představitel ČSNS byl pod neustálým dohledem StB. Nabídek k pomoci s emigrací dostával mnoho, avšak byl si vědom následků pro případ, že by se útěk nezdařil. Proto vše pečlivě

---

²³ PAVEL, Horák a Prečan VILÉM. *Únor 1948 očima poražených: záznam diskusí exilových politiků z let 1949-1950*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2018, s. 68-69. ISBN 978-80-7422-623-6.

²⁴ RIPKA, Hubert. *Únorová tragédie*. Brno: Atlantis, 1995, s. 254-255. ISBN 80-7108-098-5.

²⁵ KOCIAN, Jiří. *Československá strana národně socialistická v letech 1945-1948: organizace, program, politika*. Brno: Doplněk, 2002, s. 158-160. Knihy dokumenty. ISBN 80-7239-138-0.

²⁶ DVORÁKOVÁ, Zora. *Politikové na útěku: osudy změněné 25. únorem 1948*. Praha: Epocha, 2004, s. 70-76. ISBN 80-86328-39-2.

²⁷ Tamtéž, s. 102-114

promýšlel a plánoval. Nakonec unikl díky pomoci dvou nekomunistických policistů, kteří hlídali jeho aktivity, a s manželkou se dostali přes hranice v diplomatických vozech Spojených států amerických.²⁸

---

²⁸ Tamtéž, s. 192-205

2 Formování exilového stranického systému

2.1 Aspekty a problémy formování exilových polických stran

Pro obnovení politických stran se vyjádřila většina politiků v exilu. Zásadním problémem však byl nedostatek finančního a lidského kapitálu. Strany nemohly obnovit stranické sekretariáty, nebyla možnost pořádat stranická jednání a schůze a ani vybírat stranické příspěvky. Straníci se navíc mnohdy nacházeli na různých místech světa.

I přes tyto organizační nedostatky převládla tendence strany obnovit. Tento krok se setkal s kritikou mladých exulantů a některých významných osobností, zejména Ferdinanda Peroutky.

Exilový stranický systém byl rozdělen do dvou hlavních skupin. První byla skupina stran povolených po roce 1945. Druhou pak byly zakázané strany, které svou činnost v exilu obnovily. Hlavním štěpícím prvkem těchto dvou skupin bylo přijetí Košického vládního programu. Tento rozpor se výrazně projevil v pozdějším obsazování postů v exilových organizacích, zejména v Radě svobodného Československa.²⁹

2.2 Československá strana národně socialistická v exilu

2.2.1 Počátky strany v exilu

Pozice ČSNS byla v nově vznikajícím exilovém stranickém systému nejsilnější, což se projevilo i při rozdělování exilových funkcí. Její exulanti tvořili 62 % politického exilu.³⁰ Dalším silným atributem byla přítomnost významných osobností, a to Petra Zenkla, Huberta Ripky, Vladimíra Krajiny, Jaroslava Stránského či Julia Firta.

Exilovou stranu začal obnovovat bývalý generální tajemník ČSNS Vladimír Krajina, který se do exilu dostal mezi prvními. Po příjezdu Petra Zenkla do exilu mu předal předsednické místo.³¹ Krajina se neobjevil ani v Radě svobodného Československa, což bylo kritizováno mladší generací národních socialistů. Nezapojil se tak aktivně do exilové práce

---

²⁹ TRAPL, Miloš. Politické strany v exilu. MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*. Brno: Doplněk, 2005, s. 1333-1334. ISBN 80-7239-179-8.

³⁰ FIC, Victor Miroslav. *Československá strana národně sociální v exilu: nástin vývoje její organizační struktury a strategie boje za demokracii ve vlasti: 23. únor 1948–16.březen 1990*. Brno: Prius, 2002, s. 22. Prameny a studie k dějinám československého exilu 1948-1989. ISBN 8090299539.

³¹ Tamtéž, s. 1334-1336

a navrátil se ke své vědecké kariéře.³²

Obnova jednotné strany a jejích řídicích orgánů však neprobíhala. Důvodem byla alokace členů po různých uprchlických táborech. Prvotní činnost strany tak probíhala formou různých stranických organizací v místech internace. Příkladem takových organizací byl Svaz československého studentstva nebo Zemský výbor strany v Německu.³³

2.2.2 Obnovení strany v exilu

Ve dnech 15. a 16. března 1952 se konal sjezd ČSNS v exilu. Probíhala debata, zda je nutné stranu obnovovat, jelikož se počítalo s krátkým exilem. Nakonec převládl názor, že daný krok pomůže sjednotit československý exil. Předsedou strany v exilu byl zvolen Petr Zenkl. ČSNS shrnula ustavující sjezd dvěma závěry. První konstatoval, že strana byla zbavena politické nezávislosti v roce 1948. Druhý vyzýval všechny bývalé členy strany v exilu k zapojení do činnosti strany a usilovat o návrat do svobodného Československa. Strana dále neuznávala ČSS a zakazovala jakýkoliv kontakt s jejími členy.³⁴

2.3 Strany povolené po roce 1945

2.3.1 Československá sociální demokracie v exilu

Sociální demokracie neměla v exilu zastoupení jako ČSNS, ale stále představovala druhou nejsilnější exilovou stranu. Strana se začala konsolidovat v Londýně, kde v jejím čele stál bývalý generální tajemník strany Blažej Vilím. Důvodem konsolidace právě v Londýně byla pomoc vládnoucí Labour Party, která straně poskytla prostory na zřízení sekretariátu přímo ve svém sídle.

Po svém příjezdu do Londýna přebрал vedení strany bývalý člen Gottwaldovy vlády Václav Majer. Blažej Vilím se stal ústředním tajemníkem exilové strany.³⁵

---

³² Tamtéž, s. 1335

³³ FIC, Victor Miroslav. *Československá strana národně sociální v exilu: nástin vývoje její organizační struktury a strategie boje za demokracii ve vlasti: 23. únor 1948–16.březen 1990*. Brno: Prius, 2002, s. 22. Prameny a studie k dějinám československého exilu 1948-1989. ISBN 8090299539.

³⁴ Tamtéž, s. 28-29

³⁵ TRAPL, Miloš. Politické strany v exilu. MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*. Brno: Doplněk, 2005, s. 1338-1339. ISBN 80-7239-179-8.

2.3.2 Československá strana lidová v exilu

Pozice Československé strany lidové byla složitější, než tomu bylo v případě již zmíněných stran. Nepodařilo se totiž emigrovat dvěma jejím hlavním představitelům Františku Hálovi a Janu Šrámkovi, kteří zajišťovali jednotu strany v Československu. Z významných politiků předúnorových lidovců se do exilu podařilo dostat bývalému ministrovi Adolfu Procházkovi a bývalému generálnímu tajemníkovi strany Adolfu Klimkovi.

Absence Hály a Šrámka vedla k rozkolu exilových lidovců na dvě křídla. Prvním křídlem bylo to tradiční navazující na tradici strany v Československu. Tato frakce se zapojila do práce v Radě svobodného Československa. Druhá, konzervativní frakce odmítala spolupráci s levicovými stranami.³⁶

2.3.3 Demokratická strana v exilu

Tato strana nebyla počtem členů v exilu nijak výrazná, avšak jednalo se o největší slovenské politické uskupení. Straně chyběli pouze Ján Lichner a Ján Ursíny, kteří byli v Československu perzekuováni. V čele stanul předúnorový předseda Demokratické strany Josef Lettrich. Dalšími významnými osobnostmi strany byli Štefan Kočvara a Fedor Hodža. Do chodu strany zasahoval také bývalý československý diplomat Štefan Osuský, který se v zahraničí těšil velké známosti a podpoře.³⁷

Demokratická strana se potýkala s útoky ze strany bývalé Hlinkovy ľudové strany, která stranu kritizovala za její poválečný postup a za postoj k otázce slovenského postavení. Důležitým bodem pro Demokratickou stranu bylo prosazování parity Čechů a Slováků v exilových orgánech. Po překonání paritních sporů zasedla Demokratická strana v Radě svobodného Československa.³⁸

2.3.4 Strana slobody

Poslední exilovou stranou z Národní fronty byla Strana slobody. Početně byla

---

³⁶ JIRÁSEK, Zdeněk a Miloš TRAPL. *Exilová politika v letech 1948-1956: počátky politické organizovanosti a činnosti pouňorové emigrace a vznik Rady svobodného Československa*. Olomouc: Centrum pro československá exilová studia, 1996, s. 27-28. Exil (Centrum pro československá exilová studia). ISBN 80-900965-3-0.

³⁷ Tamtéž, s. 31-32.

³⁸ TRAPL, Miloš. *Politické strany v exilu*. MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*. Brno: Doplněk, 2005, s. 1346-1347. ISBN 80-7239-179-8.

zanedbatelná, avšak v rámci parity zasedali její členové na významných pozicích Rady svobodného Československa. Nejvýznamnější představitelé této strany byli Jozef Dieška, Pavol Blaho a Tibor Dieška. Strana svobody se stala v Radě svobodného Československa významným partnerem Československé strany národně socialistické. Národními socialisty byla také strana zpočátku finančně podporována.³⁹

2.4 Strany zakázané po roce 1945

2.4.1 Republikánská strana v exilu

Republikánská strana tvořila nejvýznamnější politickou skupinu stran zakázaných v rámci Košického vládního programu. Hlavními představiteli strany byli prvorepublikový ministr vnitra Josef Černý a původní agrárník Ladislav Feierabend, který se v exilu již k ČSNS nepřipojil. Avšak nadále s jejími představiteli udržoval pozitivní kontakt, zejména s Hubertem Ripkou, který mu dodával informace o mezinárodní situaci. ČSNS obecně respektovala Feierabenda jako uznávaného politika a dávala mu politický prostor.⁴⁰

Již v počátcích své exilové existence měla strana problémy se svou orientací. Vytvořila se dvě křídla zastávající odlišný přístup k exilové politice strany. Křídlo Ladislava Feierabenda zaujímalo pozitivní stanovisko ke spolupráci se socialistickým exilem, tedy s Radou svobodného Československa. Křídlo Josefa Černého se naopak stavělo vůči socialistickému exilu negativně. Tvrdě kritizovalo Košický vládní program, prezidentské dekrety a spolupráci demokratických stran s komunisty. V boji obou křídel zvítězila Feierabendova představa spolupráce se socialistickou exilovou skupinou. Republikánská strana se tak podílela na vzniku Rady svobodného Československa.⁴¹

2.4.2 Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská v exilu

Strana započala svou obnovu v průběhu roku 1949. Předsedou exilové strany se stal Eduard Fusek, který byl po roce 1945 poslancem za Československou stranu lidovou.

---

³⁹ Tamtéž, s. 1347

⁴⁰ FEIERABEND, Ladislav. Exil v Anglii – moje politické postavení. *Politické vzpomínky*. 2., upr. vyd. Brno: Atlantis, 1996, s. 408-409. ISBN 80-7108-125-6.

⁴¹ TRAPL, Miloš. Politické strany v exilu. MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*. Brno: Doplněk, 2005, s. 1348-1349. ISBN 80-7239-179-8

Paradoxně však strana vystupovala proti Košickému vládnímu programu.

Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská nebyla přizvána při zakládání Rady svobodného Československa, a tak tento orgán ostře kritizovala. Do Rady strana vstoupila až při jejím obnovení.⁴²

2.4.3 Československá národní demokracie v exilu

Národní demokraté jsou poslední významnou skupinou zakázaných stran v exilu. Strana se chtěla podílet na exilové politice. Snaha zapojit se do zakládání Rady svobodného Československa však nebyla úspěšná. Strana se připojila do Rady až v roce 1951 po intervenci Miroslava Rašína, syna bývalého ministra financí Aloise Rašína.⁴³

---

⁴² Tamtéž, s. 1350

⁴³ Tamtéž, s. 1350-1351

3 Rada svobodného Československa

3.1 Založení Rady svobodného Československa

3.1.1 Jednání o založení rady

První jednání o založení vrcholného orgánu československého exilu započalo koncem května 1948 v Londýně. Zde se setkali zástupci národních socialistů, sociálních demokratů, slovenských demokratů, lidovců a významných exilových představitelů. Vybraná delegace této formace navštívila Winstona Churchilla s prosbou o zprostředkování vystoupení v Dolní sněmovně britského parlamentu. Britské ministerstvo zahraničí žádost vyslyšelo, ale mělo námitky ke složení delegace, kde měla Československá národně socialistická strana dominantní postavení. Zároveň vyzvala britská vláda československý exil k nezakládání exilové vlády, jejíž potenciální existence by nebyla britskou vládou respektována. Později byla možnost vystoupení odsunuta na neurčito. Proběhlo pouze setkání s několika zástupci parlamentu, jehož důsledkem bylo memorandum o situaci v Československu.⁴⁴

V červenci roku 1948 se sešli bývalí českoslovenští diplomaté společně s částí politické reprezentace v New Yorku. Zde padla jednomyslná shoda založit Radu svobodného Československa. Zasednout v ní měli bývalí členové vlády, parlamentu a Slovenské národní rady, kteří emigrovali z Československa po únorovém puči. Dále velvyslanci a vyslanci, kteří rezignovali na své posty po komunistickém puči. Třetí skupinou měly být významné osobnosti československého veřejného života.

Ve dnech 8. až 16. září se v Londýně sešla americká a britská skupina, aby projednaly stanovy a podmínky vzniku Rady. Bylo dohodnuto, že organizační základnu budou tvořit politické strany. Jednalo se Demokratickou stranu Slovenska, ČSL, ČSNS, ČSSD, Stranu slobody a republikány. Jednání bylo ukončeno závěrem, který předpokládal vznik RSČ ke dni 28. října ve Washingtonu, což však nebylo realizovatelné. Pro ČSNS byla důležitá kooptace Petra Zenkla a Julia Firta do přípravného výboru RSČ. Petr Zenkl se následně stal jeho předsedou, což posílilo pozice národních socialistů. Byl pověřen zvážení možností založení zpravodajské služby po vzoru předchozího exilu.

Poslední schůze přípravného výboru proběhla 11. února 1949 ve Washingtonu.

---

⁴⁴ RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 15-18. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

Provázelo ji několik palčivých problémů. Největším z nich byla otázka parity Čechů a Slováků. I přes jednání několika komisí nebyla tato otázka vyřešena. Dalším problémem byl boj různých křídel v exilových politických stranách. Největší štěpení zaznamenala ČSL, kterou reprezentoval jak Klimek, tak Procházka.⁴⁵ Bylo však nutné všechny tyto problémy překonat a Radu založit, jinak hrozilo zastavení financování exilu americkou stranou, a tak Rada vznikla urychleně na nátlak Ferdinanda Peroutky, který s americkou stranou jednal.⁴⁶ Oficiální datum vzniku RSC je 25. 2. 1949, tedy přesně rok po únorovém puči.⁴⁷ Jako sídlo Rady byl zvolen Washington.⁴⁸ Rada svobodného Československa byla první založenou exilovou organizací z řad komunistických států, což bylo velmi pozitivně vnímáno americkou stranou, která československé exulanty finančně podporovala.⁴⁹

3.1.2 Deklarace a program Rady svobodného Československa

Ve společné deklaraci Rady se hovoří o potřebě boje proti komunismu a jeho dezinformačním praktikám a uchování historie z pohledu exilových politiků. RSC obhajovala politiku sociální solidarity vůči občanům, což byl důsledek převahy socialistických stran v RSC. Důležitým bodem deklarace byla jasná pozice RSC na západní straně nově vzniklého bipolárního světa studené války.⁵⁰

Program RSC se nese v duchu proklamací o svobodě, Masarykově demokracii a antikomunismu. Zbývá část programu naznačuje politické postoje RSC. RSC odmítala centrálně plánované hospodářství a vyzdvihovala historické prvorepublikové hospodářství. Dále odmítá zrušení soukromého vlastnictví. Důležitým bodem programu byla politická a hmotná pomoc československým exulantům.⁵¹

---

⁴⁵ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Politici bez moci: první léta exilové Rady*

⁴⁶ KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka: pozdější život (1938-1978)*. Praha: Paseka, 2000, s. 122. ISBN 80-7185-294-5.

⁴⁷ RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 43. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

⁴⁸ Tamtéž, s. 52.

⁴⁹ JIRÁSEK, Zdeněk a Miloš TRAPL. *Exilová politika v letech 1948-1956: počátky politické organizovanosti a činnosti poúnorové emigrace a vznik Rady svobodného Československa*. Olomouc: Centrum pro československá exilová studia, 1996, s. 51. Exil (Centrum pro československá exilová studia). ISBN 80-900965-3-0.

⁵⁰ Deklarace Rady svobodného Československa. BUNŽA, Bohumír. *Rada svobodného Československa*. Toronto: ABE, 1990, s. 33-36.

⁵¹ Program Rady svobodného Československa. BUNŽA, Bohumír. *Rada svobodného Československa*. Toronto: ABE, 1990, s. 38-42.

3.1.3 National Committee for a Free Europe

V reakci na sovětskou propagandu potřebovala americká strana objektivně reagovat. Prezident Truman v roce 1948 pověřil diplomata Allena Dullese reformou zpravodajských služeb Spojených států. Jejím výsledkem byla strategie na vytvoření veřejných organizací bojujících se sovětskou propagandou a podporující exulanty ze zemí ovládaných komunisty. V červnu 1949 byl založen National Committee for Free Europe (NCFE). Jeho založením byli pověřeni dva bývalí diplomaté, Joseph Grew a Dewitt C. Poole. Předsedou výkonné rady této organizace se stal Allen Dulles. Celá organizace byla pouze veřejným krytím CIA, která jejím prostřednictvím financovala exilové organizace.⁵² Vyjma financování exilových organizací založila NCFE také rádio Svobodná Evropa, jehož prostřednictvím vysílali například Ferdinand Peroutka nebo Pavel Tigrid.⁵³

NCFE byl hlavním a primárním sponzorem Rady. Poskytl finance na nákup sídla Rady, platil cestovní výdaje významným členům a přiděloval pravidelná měsíční stipendia jednotlivým členům, a to podle jejich přínosu pro Radu. Jednáním o rozpočtu s NCFE byl pověřen člen ČSNS Julius Firt.

Díky těmto finančním injekcím, které držely Radu a její členy při životě, měl NCFE velký vliv na její politiku a fungování.⁵⁴

3.2 Orgány Rady svobodného Československa

3.2.1 Výbor Rady svobodného Československa

Po vzniku RSC byl zvolen výbor Rady. Byl složen ze třiceti členů. Ti byli vybíráni z exilových politických stran a významných osobností. ČSNS zde zastupovali Antonín Hřebík, Julius Firt, Hubert Ripka, Jaroslav Stránský a Petr Zenkl. Počet členů tvořil, společně s Demokratickou stranou Slovenska a sociální demokracií, nejpočetnější formaci v rámci výboru. Strana Slobody měla tři členy, stejně tak ČSL, agráři měli dva členy. Diplomáté a významné osobnosti měli dohromady pět členů. Mezi čestné členy Výboru

---

⁵² The Secret Warriors. PRADOS, John. *Safe for Democracy: The secret wars of the CIA*. Chicago: Ivan R. Dee, 2006, s. 47. ISBN 978-1566638234.

⁵³ KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka: pozdější život (1938-1978)*. Praha: Paseka, 2000, s. 154-156. ISBN 80-7185-294-5.

⁵⁴ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000, s. 48-52. ISBN 80-86101-33-9.

patřil Vladimír Krajina.⁵⁵

Výbor disponoval pravomocí tvorby stanov a zásad omezujících funkce předsednictva Rady. Dále volil předsedu předsednictva, jeho členy a členy regionálních výborů, schvaloval jejich usnesení a zprávy.⁵⁶

3.2.2 Předsednictvo Rady svobodného Československa

. Ihned po založení RSČ bylo zvoleno dvanáctičlenné předsednictvo. Bylo voleno Výborem Rady. Předsedou se stal Petr Zenkl považovaný za nejznámější osobnost exilu. Toto zvolení utvrdilo vůdčí pozici ČSNS v Radě svobodného Československa. Snahou výboru bylo zachovat paritu mezi stranami podílejícími se na chodu RSČ. Prvním místopředsedou byl zvolen Jozef Lettrich a druhým místopředsedou Václav Majer. Dalšími členy předsednictva se stali Josef Černý, Adolf Procházka, Jozef Dieška, Mikuláš Franek, Štefan Osuský, Juraj Slávik, Ján Papánek, Arnošt Heidrich a Ferdinand Peroutka.⁵⁷

Funkcí předsednictva bylo zastupování RSČ v mezinárodních otázkách. Dále svolávalo schůze výboru, které pak moderovalo. Pokud byl předseda nepřítomen, nahradil ho v moderování schůze některý z místopředsedů.⁵⁸

Předsednictvo zřídilo pět odborných výborů. Sociální výbor řídil Juraj Slávik, finanční výbor Mikuláš Franek, informační výbor Ferdinand Peroutka a prověřovací výbor Adolf Procházka. Předseda odvolacího výboru nebyl nikdy zvolen a výbor nikdy nezasedal.⁵⁹

3.2.3 Plénum Rady svobodného Československa

Původním předpokladem bylo vytvořit orgán fungující jako zastupitelstvo o sto dvaceti členech, složený z politických zástupců, diplomatů a významných osobností. Václav Majer navrhl zvýšení počtu členů na sto osmdesát. Důvodem byly požadavky ze strany republikánů, národních demokratů a živnostníků, kteří odkazovali na omezený počet stran

---

⁵⁵ Zakládající členové Výboru RSČ v únoru 1949. BUNŽA, Bohumír. *Rada svobodného Československa*. Toronto: ABE, 1990, s. 212-213.

⁵⁶ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000, s. 35. ISBN 80-86101-33-9.

⁵⁷ RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 51. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

⁵⁸ Stanovy Rady svobodného Československa. BUNŽA, Bohumír. *Rada svobodného Československa*. Toronto: ABE, 1990, s. 196.

⁵⁹ RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 52-53. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

Národní fronty. Josef Černý vyzval k napravení této historické křivdy, jejíž nenapravení by vedlo k rozkolu v Radě. Tato žádost vyvolala ostrou reakci ze strany ČSNS. Julius Firt argumentoval bojem o československého dělníka, proto musí být rozložení pléna socialisticky zaměřené. Spor vygradoval v debatě o legitimitě poměru stran, kdy skupina vedená Josefem Černým navrhovala restauraci Rady poměrnou výsledku voleb z roku 1935.

Výběr členů byl problematický a strany se nebyly schopny shodnout na různých osobnostech. Petr Zenkl z těchto důvodů předpovídal pozdější navýšení pléna na 300 členů. Zároveň se zvyšoval tlak různých osobností stojících mimo Radu a politické strany. Strany se snažily prosadit osobnosti, které s nimi byly spřízněny. Nejaktivnější v tomto ohledu byly národní socialisté, zejména Julius Firt a Hubert Ripka.⁶⁰

Členství v plénu Rady přijalo sto sedmdesát lidí. Osmdesát pět bylo oficiálně nezávislých. Z hlediska členů politických stran byla nejsilnější ČSNS, která měla v plénu dvacet sedm členů. Druhou nejsilnější stranou v plénu byla slovenská Demokratická strana, jejíž základna tvořilo devatenáct členů. Dále byla ČSL a agráři s jedenácti členy, sociální demokracie s deseti, strana Svobody se čtyřmi, národní demokracie se dvěma a živnostníci s jedním.⁶¹ Plénum mělo projednávat zprávy předsednictva, koordinovat oblastní sbory a podávat iniciativní návrhy. Nikdy se však nesešlo.⁶²

3.2.4 Regionální rady

Z důvodů rozšíření své působnosti a vlivu měla Rada dvě pobočky mimo Spojené státy americké, a to v Londýně a v Paříži.

Předsedou londýnské rady byl Václav Majer. Snažil se získat finanční podporu pro chod londýnské kanceláře od britského ministerstva zahraničí. Jeho hlavním argumentem bylo, že kanceláře Rady financují vlády Spojených států i Francie. Situace však byla zcela odlišná, protože Rada v Americe poskytovala tamní vládě informace o dění v Československu a zároveň monitorovala exulanty žijící v USA, což Majer nemohl britské vládě poskytnout. I přes snahu Majera lobbovat přes Labouristickou stranu, která zpočátku sociálním demokratům poskytla prostory na jejich úřadování, se nepodařilo sehnat potřebné finance na chod kanceláře rady.

Pařížská regionální rada byla úspěšnější. O jejím vzniku informoval dokonce

---

⁶⁰ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000, s. 34-35. ISBN 80-86101-33-9.

⁶¹ Tamtéž, s. 173-174

⁶² Tamtéž, s. 35

francouzský tisk. Předsedou pařížské rady se stal Hubert Ripka, který měl s francouzskými politiky velmi kladné vztahy. I přes finanční zajištění nebyl chod rady efektivní. Důvodem byla častá absence Ripky na jednáních rady, jelikož se většinu času nacházel ve Spojených státech. Kvůli této neefektivitě se výbor rozpustil a následně si zvolil nové vedení, v čele Tiborem Šabem. Ripka však byl podpořen předsednictvem Rady, i přes zjevné zanedbávání svých povinností, což dokazuje dominantní postavení a koherenci ČSNS v rámci RSČ.⁶³

3.3 Počáteční rozkol v Radě

Situace v pařížské regionální radě poukázala na hlubší problémy uvnitř Rady. Pár měsíců po pařížské krizi rezignoval na funkci místopředsedy Rady Jozef Lettrich. Důvodem byla dlouhotrvající averze vůči předsedovi Petru Zenklovi a nemožnost spolupráce s ním.

Problémů si povšimla i Československá národní rada americká a vyzvala výkonný výbor k urovnání situace. Zároveň ve své výzvě zdůraznila potřebu překonání stranických sporů, které efektivitu boje proti komunismu snižovaly. Podobnou výzvu zaslal Radě i NCFE, v tomto případě Radě hrozilo zastavení finančních příspěvků.

Národní socialisté přišli s návrhem rozšíření výboru Rady způsobem, který by byl demokratičtější a zahrnoval více názorových proudů. Proti byli lidovci, slovenští demokraté a sociální demokraté, kteří chtěli zachovat stranický princip.

Následně byla vedena diskuze o časovém omezení mandátu pro zvolené funkcionáře Rady. Návrh časového omezení mandátu byl pro Petra Zenkla a ČSNS nepřijatelný, protože by to znamenalo omezení jejich dominantního postavení.⁶⁴ Podobně se vyjádřil ve svém projevu i Ferdinand Peroutka. Zenklovu práci zhodnotil kriticky. Obvinil ho z neschopnosti sjednocovat exulanty v rámci jednotného politického programu. Ve své představě navrhoval rotující dvouleté období, kterým chtěl Zenkla uchlácholit a následně se ho zbavit legální cestou. ČSNS si však byla vědoma, že by Peroutkův návrh její pozice výrazně oslabil. Návrh proto nebyl výborem přijat.⁶⁵

Poslední kapkou bylo obvinění Zenkla z překračování jeho pravomocí vůči NCFE. Po tomto osočení odešel Zenkl a dalších dvanáct členů ze zasedání výkonného výboru.

---

⁶³ RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 56-60. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

⁶⁴ RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 61-63. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

⁶⁵ KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka: pozdější život (1938-1978)*. Praha: Paseka, 2000, s. 149-151. ISBN 80-7185-294-5.

Jmenovitě Julius Firt, Antonín Hřebík, Hubert Ripka, Jaroslav Stránský, Jozef Dieška, Pavel Blaho, Vojtěch Beneš, Jan Žák, Adolf Klimek, Štefan Kočvara, Pavel Víboch, Ján Papánek a Sergej Ingr, tedy všichni národní socialisté, dva členové Strany slobody, dva členové sociální demokracie, dva slovenští demokraté, jeden lidovec a dva nestraníci.⁶⁶ Radomír Luža se snažil přesvědčit zbytek sociální demokracie, aby také vstoupila do NVSČ. Argumentoval Zenklovou autoritou a jeho snahou sjednotit socialistické strany. Vedení sociální demokracie Lužův návrh odmítlo.⁶⁷

Odštěpená část Rady v čele se Zenklem založila 25. ledna 1951 Národní výbor svobodného Československa. Radu prohlásili za zrušenou a NVSČ ustanovili jejím nástupcem, což však zbytek Rady nerespektoval.⁶⁸

3.3.1 Národní výbor svobodného Československa

Po založení NVSČ byl vytvořen jeho vnitřní výkonný výbor, jehož členy se stali Vojta Beneš, Jozef Dieška, Ladislav Feierabend, Adolf Klimek, Ján Papánek a Hubert Ripka. NVSČ dále představil dokument o zásadách, kterých se budou držet ve své činnosti.⁶⁹ Prvním bodem dokumentu bylo zdůraznění důležitosti jednotného Československa založeného na masarykovských zásadách a odmítnutí nacismu, nacistického Slovenského štátu, Košického vládního programu a komunistického režimu. Ve druhém bodě se NVSČ zřiká lpění na stranickém systému v rámci exilových struktur, aby byl exil co nejvíce efektivní a jednotný. Třetí bod požaduje prohloubení exilových struktur o krajanské organizace a osobnosti veřejného života. Čtvrtý bod zavazoval NVSČ k informování domova o exilové činnosti a vyjadřování se k situaci v Československu. Pátý bod vyzývá ostatní demokratické exilové skupiny k jednotě a spolupráci ve jménu boje proti komunismu. Toto prohlášení však u veřejnosti nezbuzovalo velkou důvěru, vzhledem k situaci, ve které se nacházel československý exil po rozpadu RSČ. Kromě důvěry chybělo NVSČ i zázemí. Po odchodu z RSČ přišla Zenklova skupina o administrativní a finanční podporu od NCFE. Naopak mezi pozitiva NVSČ patří kooptace představitelů národně demokratické a živnostenské strany,

---

⁶⁶ NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*. Praha: Mladá fronta, 2014, s. 279-280. ISBN 978-80-204-3377-0.

⁶⁷ LUŽA, Radomír. *Československá sociální demokracie: kapitoly z let exilu 1948-1989*. Praha: Československé dokumentační středisko, 2001, s. 42-43. Dokumentace československého exilu 1948-1989. ISBN 80-7239-096-1.

⁶⁸ NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*. Praha: Mladá fronta, 2014, s. 280. ISBN 978-80-204-3377-0.

⁶⁹ RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 82. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

čímž získal NSVČ nejširší zastoupení ze všech československých exilových formací. Významným aktem NSVČ byl podpis Petra Zenkla na Filadelfské deklaraci dne 11. února 1951, která vyzývá k dodržování politických, náboženských a občanských práv.⁷⁰

Ve snaze zajistit si finanční zázemí se 6. března 1951 sešli zástupci NVSČ a NCFE. Zenklovu skupinu zastupovala delegace ve složení Ján Papánek, Ladislav Feierabend a Hubert Ripka. Americká strana byla zastoupena prezidentem NCFE Charlesem Douglasem Jacksonem. Jackson podpořil bod o principu osobností a překonání stranických sporů. Dále zdůraznil nutnost sjednocení NVSČ a RSC, kde by opět v čele stanul Petr Zenkl. Delegace NVSČ se snažila vysvětlit, že rozkol v RSC způsobila skupina okolo Josefa Černého a odmítala její financování na úkor NVSČ. Jackson debatu uzavřel prohlášením, že pro NCFE je i torzo RSC stále zástupcem československého exilu.⁷¹

3.4 Pokus o sjednocení Rady

První pokusy o sjednocení započaly pár měsíců po rozpadu RSC. Aktivním vyjednávačem Zenklovy skupiny byl Hubert Ripka. Za RSC jednal zejména Josef Černý. Ripka během jednání zdůrazňoval, že je důležitá rychlá shoda, aby byla uspokojena očekávání NCFE. Ripkovým cílem bylo dosáhnout sjednocení před začátkem května.

Důležitým bodem jednání byl princip funkčního období, jehož absence byla jedním z problémů, který Radu rozložil. Předběžný návrh byl odsouhlasen, ale jeho detailnější řešení bylo odloženo na další jednání. Dále byla palčivým bodem jednání otázka zastoupení stran v nových orgánech sjednocené Rady a také národnostní parita. Z jednání vzešel návrh na reorganizaci starých orgánů Rady. Ten předpokládal vytvoření pozice prezidenta, viceprezidenta a výboru, který měl čítat padesát až šedesát členů. Dále měl existovat výkonný výbor o osmi členech a poradní orgán zahraničních pozorovatelů. Ohledně otázky parity byl schválen návrh Bohumíra Bunži, který předpokládal výbor o šedesáti členech, kde bude třicet pět Čechů, dvacet dva Slováků a tři Rusíni. Návrh dále předpokládal, že Petr Zenkl bude prezidentem Rady a tři národní socialisté zasednou ve výkonném výboru.

Další kola jednání probíhala mezi dui Lettrich, Majer, Ripka a Papánek. Problémem dalších jednání se stala pozice vyjednávačů RSC, kteří neměli skutečné pověření, kdyžto

---

⁷⁰ NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*. Praha: Mladá fronta, 2014, s. 282-284. ISBN 978-80-204-3377-0.

⁷¹ RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 83-84. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

NVŠČ stál jednotně za svou delegací. Ani rozšíření delegace Rady však nevyřešilo problémy mezi oběma stranami. Obě skupiny vydaly poměrně podobná prohlášení o situaci, která se navzájem potírají.⁷²

Jednání pokračovala na konci září. Zenkl na první schůzi 24. září prohlásil, že v reformované radě nebude usilovat o žádnou funkci, aby tím potvrdil, že je konstruktivní člověk. Ačkoliv se jednalo o vstřícné stanovisko NVŠČ, byl tento krok negativně vnímán NCFE, který požadoval, aby se Zenkl chopil vyjednávání a dohodl se Štefanem Osuským, protože oba považovali za nejschopnější lidi exilové reprezentace. Avšak i tato jednání zkrachovala.⁷³

Obnovení RSČ se podařilo až v lednu 1952, tedy rok po jejím rozpadu, a to jen díky přímému zásahu vedení NCFE, které hrozilo odnětím finanční podpory československému exilu.⁷⁴ V této situaci si uvědomuje i Osuský, že je dohoda nevyhnutelná a že se Zenkl stane předsedou, což dokazuje dopis Huberta Ripky Jánů Papánkovi.⁷⁵

Rada byla ustanovena na základě návrhu Ferdinanda Peroutky. Nově se skládala z výkonného výboru, zastupitelstva a správní rady. Prezidentem výkonného výboru se stal Petr Zenkl a viceprezidentem Jozef Lettrich. Za prezidenta zastupitelstva byl zvolen Štefan Osuský, čímž byla uklidněna zášť mezi ním a Zenklem. Dále byla zavedena parita velkých stran. Ve výkonném výboru za ČSNS zasedali Firt, Ripka a Zenkl. Sociální demokraté, lidovci a republikáni měli po třech zástupcích, slovenští demokraté čtyři, Strana slobody dva a národní demokraté jednoho zástupce. Dále ve výkonném výboru zasedaly čtyři nezávislé osobnosti, včetně Ferdinanda Peroutky. Otázkou stále zůstávalo zastoupení Rusínů a Strany živnostníků. Rusínská otázka byla vyřešena začleněním Ladislava Fedince do výkonného výboru.⁷⁶

3.4.1 Konfrontace s republikány

Palčivým problémem bylo zastoupení republikánů, jelikož ve výkonném výboru byl jedním z jejich zástupců Ladislav Feierabend, kterého Josef Černý nepovažoval za

---

⁷² Tamtéž, s. 84-89

⁷³ NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*. Praha: Mladá fronta, 2014, s. 290. ISBN 978-80-204-3377-0.

⁷⁴ KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka: pozdější život (1938-1978)*. Praha: Paseka, 2000, s. 162. ISBN 80-7185-294-5.

⁷⁵ MICHÁLEK, Slavomír. *Diplomat Štefan Osuský*. Bratislava: Veda, 1999, s. 196. ISBN 80-224-0565-5.

⁷⁶ RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 94-96. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

republikána, ale za zástupce ČSNS.⁷⁷

Pozici Černého posílilo nahrazení vlády demokratů vládou republikánů. Tato nová vláda kladla důraz na větší zastoupení pravicových stran v exilových organizacích. To se projevilo i v zásadách NCFE do jednání zneprátelených skupin, kde zástupci NCFE zastupovali stanoviska republikánů.⁷⁸

První požadavky republikánů byly shrnuty ve dvanácti bodech. Deset z nich bylo zástupci Rady přijato, ale poslední dva byly razantně odmítnuty, jelikož požadovaly změnu ve vedení Rady. Návrh počítal s Osuským jako předsedou výkonného výboru a Majerem jako předsedou zastupitelstva, což bylo pro Radu nepřijatelné. Další jednání se nesla v podobném duchu. Republikáni požadovali rovnocenné zastoupení v Radě, Osuského v čele výkonného výboru a vyloučení Ladislava Feierabenda z Rady. Již však nebylo požadováno křeslo předsedy zastupitelstva pro Majera, ale stačilo, aby ho obsadil sociální demokrat. Tento návrh byl pro národní socialisty, zastoupené Hubertem Ripkou, neakceptovatelný. Ripka argumentoval morálním právem Petra Zenkla být v čele Rady a navrhl rozpustit zbytek výkonného výboru, který by byl nahrazen významnými osobnostmi exilu. Tento návrh byl však zamítnut. Pro republikány se stal přijatelný až návrh Fedora Hodži, který chtěl rozpustit celý výkonný výbor, jehož činnost by převzal dočasný výbor, složený z předsedů stran, který by připravil podmínky pro nové složení výboru. Tento návrh byl přijat všemi, vyjma národních socialistů.⁷⁹

Do jednání vstoupil Ferdinand Peroutka, který delegoval požadavky NCFE. Upozorňoval na docházející trpělivost americké strany, což může mít katastrofické následky pro existenci Rady. Američané by při pokračování problému v Radě zastavili finanční a politickou podporu. Národní socialisté na Peroutkovo jednání reagovali stranickým oběžníkem, kde odmítali Hodžův návrh a napadali Ferdinanda Peroutku. Peroutkovu činnost kritizoval i Ján Papánek, který jednání označil za urážlivé a přisuzoval mu velký díl na rozložení Rady.

Národní socialisté byli ochotni akceptovat organizační řád Rady z ledna 1952.⁸⁰ Zároveň oznámili, že nebudou kandidovat do žádných volených funkcí Rady. Důvodem, proč se Zenkl s Ripkou nechtěli angažovat ve funkcích Rady, bylo vyšetřování McCarthyho

---

⁷⁷ Tamtéž, s. 95

⁷⁸ Tamtéž, s. 100

⁷⁹ Tamtéž, s. 101-103

⁸⁰ Tamtéž, s. 104-105

komise, která oba národní socialisty vyslýchala.⁸¹

3.4.2 Vyšetřování McCarthyho komise

Vyšetřování Zenkla a Ripky bylo součástí protikomunistické kampaně senátora Josepha McCarthyho. Byli pronásledováni lidé levicového smýšlení, bývalí členové socialistických stran, odboráři a východní emigranti. Pod hrozbou sankce se oba dostavili na únorové zasedání vyšetřovacích podvýborů. Je až do očí bijící, že konzultanty americké strany byli agent StB Bohdan Chudoba, předseda separatistické Slovenské ligy Philip Hrobak a německý profesor odmítající Benešovy dekrety Kurt Glaser.⁸² Celé vyšetřování kritizoval Ferdinand Peroutka, který ho označil za snahu pravicových sil ovládnout RSČ. I přes vzájemnou antipatii se snažil za pomoci přátel z NCFE Zenklovi s Ripkou opatřit kvalitní právníky.⁸³

Prvním vyšetřovaným byl Hubert Ripka, a to vzhledem k jeho rozsáhlým mezinárodním aktivitám. Bohdan Chudoba mu svou výpovědí velice přitížil a poskytl americké straně poměrně detailní informace z Ripkova života, zejména informace o jeho novinářské kariéře, účasti při jednání o československo-sovětské smlouvě a jeho pounorovém útěku přes hranice. Výslech Huberta Ripky začal 2. února. 1954 v deset hodin ráno. Krom již zmíněného byl Ripka tázán na jeho vztahy s americkými úřady, na svůj plat od NCFE a jeho pětítýdenní pobyt v Sovětském svazu během jeho novinářské kariéry. Ripka nedokázal svou obhajobou vyšetřovací výbor uspokojit, ten odsouhlasil pokračování výslechu. Ripkovi bylo zakázáno opustit území Spojených států. Druhý výslech se nesl ve výrazně vstřícnější náladě a čekalo se na výpověď Petra Zenkla.

Petr Zenkl před svým výsledkem shrnul v krátkém prohlášení moderní historii Československa. Poté byl Zenkl tázán, zda podepsal Košický vládní program a zda hlasoval proti Marshallově plánu. Zenkl na oba dotazy odpověděl negativně. Jeho vystoupení vyvolalo pozitivní příklon několika senátorů na stranu národních socialistů. Zenkl, považovaný za symbol československého boje proti komunismu, považoval svou obhajobu za otázku cti.

Po vyslechnutí obou národních socialistů zprostil vyšetřovací výbor Zenkla i Ripku

---

⁸¹ Tamtéž, s. 109

⁸² NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*. Praha: Mladá fronta, 2014, s. 309-310. ISBN 978-80-204-3377-0.

⁸³ KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka: pozdější život (1938-1978)*. Praha: Paseka, 2000, s. 162. ISBN 80-7185-294-5.

obvinění, i když druhému jmenovanému zpočátku hrozilo vyšetřování ze strany FBI.⁸⁴

3.5 Problémy „sjednocené“ Rady a jejich řešení

I přes přetrvávající absurditu dalších jednání nebyla RSC schopna jednotného fungování, proto jednání stále pokračovala. Národní socialisté se do debaty zapojili po ukončení vyšetřování Ripky a Zenkla. Představili svůj vlastní návrh, ve kterém zdůrazňovali potřebu ukončení stranických bojů o moc, což z jejich úst zní poměrně paradoxně.

Ze všech potenciálních návrhů zvítězila možnost, která předpokládala širší zastoupení osobností ve výkonném výboru a symbolický význam Rady. Největším problémem k dosažení shody byla opět vzájemná animozita mezi Osuským a Zenklem. Osuský byl pro národní socialisty nepřijatelný v jakékoliv vyšší pozici v rámci RSC. Dalších jednání se národní socialisté zúčastnili, avšak nikde s nimi nebylo dosaženo shody. I přes nesouhlas ČSNS vznikl nový výkonný výbor, do něhož byl vybrán i Petr Zenkl, který se však nezúčastnil jediného jednání.⁸⁵

Celou situaci zhodnotil Ferdinand Peroutka ve svém hodnocení Rady jako neuspokojivou. Jako dva hlavní opoziční tábory označil agrárníky a národní socialisty, jež je potřeba sjednotit. Jedině tak může vzniknout sjednocená RSC.⁸⁶

3.5.1 Návrh Václava Hlavatého

S pozitivním návrhem reformy Rady přišel Václav Hlavatý, který si jakožto univerzitní profesor získal podporu nezávislé exilové inteligence. Mezi jeho hlavní návrhy patřilo zrušení stran v exilu a odstříhnutí se od finančních příspěvků NCFE. Dále zdůrazňoval skutečnost, že se jejich generace s vysokou pravděpodobností domů už nevrátí, proto je potřeba dát prostor mladším jedincům.

Podporu mu brzy vyhlásili i národní socialisté v čele s Ripkou. Hlavatý si byl však vědom snahy Ripky zasahovat do koncepce jeho návrhu a rozmělnit klíčové body nepřijatelné pro národní socialisty. Nedůvěra v podporu národních socialistů vygradovala do té míry, že byl Vladimír Krajina Zenklem požádán, aby Hlavatého ujistil, že ČSNS návrh

---

⁸⁴ NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*. Praha: Mladá fronta, 2014, s. 311-312. ISBN 978-80-204-3377-0.

⁸⁵ RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 109-113. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

⁸⁶ KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka: pozdější život (1938-1978)*. Praha: Paseka, 2000, s. 167. ISBN 80-7185-294-5.

podpoří.

Hlavatého návrh nakonec podpořen nebyl, a to ani ze strany ČSNS. Jediným závěrem byl přípravný výkonný výbor, který se měl zabývat ostatními návrhy reformy Rady.⁸⁷

3.5.2 Návrh Miroslava Reichcígl

Po neúspěšném Hlavatého návrhu přišel s návrhem bývalý republikánský poslanec Miroslav Reichcígl. Ten požadoval zjednodušení jednání Rady a nemožnost akumulovat funkce v jejích orgánech. Reichcígl předpokládal vytvoření dvou pracovních výborů, které by dohromady tvořily zastupitelstvo Rady. Jednalo se o výbor kulturně-informační a ekonomicko-sociální. Celou Radu pak měl řídit politický výbor skládající se z osobností budících v exilovém osazenstvu respekt.

Ve výkonném výboru, který nahradil přípravný výkonný výbor, nezasedl ani Ripka ani Zenkl, avšak stále měli národní socialisté nejvíce zástupců s českých stran. Zástupci ČSNS ale kritizovali dosavadní Zenklův a Ripkův kurs a orientovali se více na Peroutku, který měl v novém výkonném výboru poměrně silné zastoupení.⁸⁸

3.6 Druhá krize RSČ

Výkonný výbor nebyl schopen zpracovat návrhy v časovém termínu, vymezeném NCFE, nově přejmenovaném na Free Europe Committee (FEC). Návrh Miroslava Reichcígl byl postupně rozměňován, proti čemuž se ostře ohrazovali republikáni. Zajímavým bodem návrhu stanov bylo usnesení, že předsedou zastupitelstva Rady bude Slovák. Předsednictvo výkonného výboru mělo nyní rotační mandát, jehož délka však nebyla zatím určena. Ani tento nový výbor však nesplňoval požadavky FEC, jelikož byl, jako i předchozí výbory, nerovnoměrně zastoupený a zoufale nevýkonný. Reakcí výkonného výboru bylo založení pracovního sboru, jehož členem byl také Petr Zenkl. Zároveň byl Zenkl přibrán do výkonného výboru.

Ani reforma Rady nezabránila opakující se neefektivitě výkonného výboru. Oproti tomu pracovní sbor vykazoval pozitivní výsledky, což házelo na výkonný výbor stín druhořadosti. Problém byl však vyvolán přímo ve výkonném výboru. Spor se objevil při výběru delegace do mezinárodní organizace Assembly of Captive European Nations

---

⁸⁷ RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 122-131. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

⁸⁸ Tamtéž, s. 132-135

(ACEN), jíž byla členem RSC. Delegace jmenovaná Jozefem Lettrichem nebyla totiž schválena výkonným výborem. Po tomto kroku rezignovalo třináct členů výkonného výboru z dvaceti sedmi. Tato rezignace byla poslední kapkou pro FEC. FEC vyhodnotil výkonný výbor jako zcela zbytečný a na návrh Peroutky zastavila jeho finanční podporu.⁸⁹ Toto opatření se však netýkalo Petra Zenkla, který i nadále dostával stipendia od FEC a těšil se jeho podpoře. FEC například sponzoroval jeho měsíční turné po Evropě, kde navštěvoval československá exilová střediska a své známé z řad politiků.⁹⁰

Zastupitelstvo Rady pověřilo vytvořením výkonného výboru čtyřčlennou komisí složenou z Heidricha, Lettricha, Peroutky a Zenkla. Bod zlomu se projevil v otázce spojení reprezentativní a pracovní funkce. Pokračující neschopnost dosáhnout shody zapříčinila, že komise nebyla schopna vybrat výkonný výbor. Peroutka po tomto neúspěchu opustil Radu.⁹¹

3.6.1 Zenkl opět předsedou

Zbývající orgány zvolily v březnu 1957 nový výkonný výbor. Za jeho předsedu byl zvolen Petr Zenkl. Národní socialisté a jejich spojenci se opět dostali v Radě k moci. Výbor byl však zvolen bez vyšších pozic pro Osuského, Majera a Lettricha, což vedlo v Radě k pozdějším rozkolům, zejména v otázce delegací v rámci ACEN.⁹²

Národními socialisty otrásla smrt Huberta Ripky. Ripka zemřel na rakovinu slinivky 7. ledna. 1958. Jeho pohřbu se zúčastnilo mnoho zástupců evropských exulantských organizací, zejména Poláci. Petr Zenkl se s dlouholetým kolegou rozloučil smuteční řečí.⁹³

Výkonný výbor se volil znovu v lednu 1959. Zenkl se opět stal jeho předsedou. Jednota však vydržela jen krátce. Lettrich s Heidrichem vytvořili politický výbor, jenž měl být opozicí výkonnému výboru výkonnému, který podle slov pučistů ovládli národní socialisté. Toto rozdělení se promítlo i na půdě ACEN. Jelikož však oddělení nemělo žádný efekt, konsolidoval se politický výbor do Výboru svobodného Československa, který kromě krátkého angažmá v ACEN neměl žádný vliv.⁹⁴

Fragment Rady se semkl okolo Petra Zenkla a vytvořil poměrně sjednocené těleso.

---

⁸⁹ Tamtéž, s. 134-146

⁹⁰ Zvláštní roky. NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*. Praha: Mladá fronta, 2014, s. 322. ISBN 978-80-204-3377-0.

⁹¹ RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 147-148. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

⁹² NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*. Praha: Mladá fronta, 2014, s. 330. ISBN 978-80-204-3377-0.

⁹³ Tamtéž, s. 332-333

⁹⁴ RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 149-152. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

Rada však již ztrácela na významu. Zenkl se snažil zvednout její atraktivitu, a přibral proto do výkonného výboru mladé exulanty, avšak ani tento krok Radu ze zapomnění nevyvedl. Vyjma osobních aktivit Petra Zenkla se Rada uchýlovala pouze ke sledování mezinárodních konferencí.⁹⁵

Petr Zenkl setrval na předsednickém postu až do roku 1974, poté se vzdal mandátu a Rada se obnovila okolo generace mladých exulantů. Novým předsedou obnovené Rady se stal národní socialista Mojmír Povolný.⁹⁶ Petr Zenkl zemřel 3. 11. 1975.⁹⁷

3.7 Politika Rady svobodného Československa

3.7.1 Budoucnost vztahu Čechů a Slováků

Otázku budoucího soužití Čechů a Slováků ve společném státě položil Štefan Osuský 4. března 1949 na zasedání předsednictva Rady. Petr Zenkl však tuto problematiku odsunul na vedlejší kolej s odkazem na čtvrtý článek stanov Rady.⁹⁸ Ten umožňuje účast v Radě Čechům, Slovákům a Rusínům. Členstvím v Radě se její členové zavazují k práci na obnově společného svobodného Československa.⁹⁹ Josef Černý také podpořil myšlenku jednotného národa a odvolával se na kladné ohlasy světového tisku na společný boj Čechů a Slováků proti komunismu. Národní socialista Julius Firt rozpoutal svou řečí nevraživou debatu. Vnesl dotaz, zda si Slováci vůbec jednotnou republiku přejí, neboť se podle Firta za národ nepovažují. Tato řeč vyvolala reakci Jozefa Lettricha, který ji označil za urážku a označil politickou dohodu mezi oba národy za nemožnou. Absurdní chování obou skupin vygradovalo až do vznesení otázek, zda byl Zenkl, jako zástupce RSČ, zmocněn zastupovat i národ slovenský, či pouze český.¹⁰⁰

Prvním skutečným problémem se ukázala činnost slovenských separatistických skupin. Jejich analýzou těchto skupin byl pověřen zástupce Strany slobody Pavel Blaho. Ten ve své analýze rozdělil slovenský separatismus na čtyři skupiny. První skupina, separatističtí

---

⁹⁵ Tamtéž, s. 152

⁹⁶ NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*. Praha: Mladá fronta, 2014, s. 376-377. ISBN 978-80-204-3377-0.

⁹⁷ Tamtéž, s. 379

⁹⁸ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000, s. 89. ISBN 80-86101-33-9.

⁹⁹ Stanovy Rady svobodného Československa. BUNŽA, Bohumír. *Rada svobodného Československa: Historie, program, činnost, dokumenty*. Toronto: ABE, 1990, s. 194.

¹⁰⁰ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000, s. 90-92. ISBN 80-86101-33-9.

katolíci, následovala odkaz Andreje Hlinky. Druhá skupina hospodářských separatistů nebyla již tak významná, protože jejich původní ideologie byla spjata s hospodářskou krizí v Československu a jejím dopadem na Slováky, což ovšem v exilu nebylo relevantní téma. Třetí skupina nacionálních separatistů měla početnější zastoupení a kopírovala italský fašismus pod heslem „Slovensko Slovákom.“ Poslední skupina zahrnovala agenty pracující pro nepřítel československého exilu.¹⁰¹

Dané čtyři skupiny se přetvořily do dvou exilových organizací bojujících za samostatnost Slovenska. První byla Slovenská národní rada v zahraničí (Slovak National Council Abroad), která byla vytvořena již v roce 1944 v Londýně. Organizace byla složena z katolických separatistických skupin a vedl ji bývalý slovenský velvyslanec ve Vatikánu Karol Sidor.¹⁰² Druhá organizace, Slovenský akční výbor (Slovak Action Committee), byla založena roku 1946 v Římě a vedl ji Ferdinand Ďurčanský. Ďurčanského skupina byla ve svých stanoviskách radikálnější. Vyjma samostatnosti Slovenska požadoval Slovenský akční výbor zrušení Československa, a to pro jeho domněle protiprávní vznik.¹⁰³

Slovenští separatisté se formou útočných memorand snažili podlomit křehký základ československého exilu. Slovenská národní rada v zahraničí zaslala 16. února 1949 Deanu Achesonovi memorandum, ve kterém ostře protestuje proti vzniku Rady svobodného Československa. Rada přitom vznikla až devět dní poté. Noviny Slováky v Americe vyzývaly americké ministerstvo zahraničí, aby nepodporovalo RSC, protože někteří její členové jsou agenty Moskvy. Noviny jmenovaly národního socialistu Julia Firta a Jána Papánka. Reakce zahraničních institucí byla odměřená. Zejména Ferdinand Ďurčanský vyvolával obavy. Britské ministerstvo zahraničí poukazovalo na jeho členství ve vládě Josefa Tisa, kde zastával post ministra zahraničí. Zároveň byl Ďurčanský veden na seznamu válečných zločinců Společnosti národů. Tato poskvřenost fašismem dělala z Ďurčanského skupiny nedůležitou organizaci.¹⁰⁴

3.7.2 Sudetoněmecká otázka

Nové řešení sudetoněmeckého odsunu bylo nevyhnutelné. Čeští exulanti nacházející se v německých uprchlických táborech se často setkávali se šikanou táborových zřízenců.

---

¹⁰¹ Tamtéž, s. 93

¹⁰² RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 158. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

¹⁰³ Tamtéž, s. 159

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 160-161

Mnohdy docházelo k obviněním z násilí, ke kterému docházelo při odsunu. Někteří čeští exulanti tak skončili i před německými soudy.

Rada se nacházela ve složité politické situaci. V Československu byla sudetoněmecká otázka stále žhavé téma, přičemž většina Čechů stále zastávala názor, že byl odsun nutný.¹⁰⁵ V tomto ohledu bylo pro Radu nemožné uvažovat o jiné politice. Rada by opačným krokem popřela částečně i sebe sama, protože část jejích členů se podílela na tvorbě sudetoněmeckého řešení.

Pozice sudetských Němců byla silná díky Spolkové republice Německo, která postupně navazovala diplomatické a ekonomické vztahy s demokratickým západem. Trnem v oku Radě se stala činnost bývalého předmnichovského poslance německého původu Wenzela Jaksche přítomného při řešení sudetoněmecké otázky v londýnském exilu. Konflikt zvyšoval i fakt, že se řada politiků Rady podílela na londýnských jednáních.¹⁰⁶ Jakschův názor lze zřetelně pochopit z jeho pamětí, kde hodnotil Mnichovskou dohodu: „*Tak na 300 000 mužů a žen sudetoněmeckého dělnického hnutí vytrvalo na ztracené vartě až do mnichovské konference, nikoli z lásky k českému národnímu státu, který je 20 let zanedbával a diskriminoval, ale kvůli svobodě a lidskosti*“.¹⁰⁷ Jednání otevřel agrárník Černý, který odsun otevřeně odsoudil. Výkonný výbor Rady však pevně zaujímal stanovisko, že odsun byl nutný. Otevřelo se několik debat o separatistické práci sudetských Němců proti RSČ. Zenkl situaci vystupňoval až do stížnosti na americkém ministerstvu vnitra, kde byl ujištěn, že vláda Spojených států nehodlá měnit svou poválečnou zahraniční politiku.¹⁰⁸ Jakým paradoxem pak byl nátlak NCFE na Peroutku, aby byl názor Rady na odsun Němců umírněn, nejlépe přehodnocen. Argumentem NCFE byla potřeba pozitivního politického ovzduší nutného pro navázání pozitivních vztahů se SRN. Tento krok vyvolal v předsednictvu Rady pohoršení a usnesla se na vytvoření memoranda pro americkou stranu. Obsáhlé memorandum obsahovalo shrnutí moderních dějin Československa ve vztahu k Němcům žijícím na jeho území. V otázce odsunu se RSČ shodovala v jeho správnosti a jeho legitimitu opírala o tichý souhlas velmocí udělený na konferenci v Postupimi. Jediným ústupkem Rady

---

¹⁰⁵ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000, s. 103. ISBN 80-86101-33-9.

¹⁰⁶ RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 168-169. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

¹⁰⁷ JAKSCH, Wenzel. *Cesta Evropy do Postupimi: vina a osud v podunajském prostoru*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 2000, s. 40. ISBN 8085846144.

¹⁰⁸ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000, s. 104. ISBN 80-86101-33-9.

bylo přidání pasáže o možném násilí, spáchaném během odsunu. NCFE se snažil napětí uvolnit prostřednictvím Peroutky. Snaha o kompromis však vyzněla naprázdno. Rada nehodlala měnit formulaci svého memoranda a už vůbec ne vypouštět určité pasáže.¹⁰⁹ NCFE pak ze své pozice provedl intervenci vůči radě a donutil ji k jednání. Avšak jednalo se o jeden z mála momentů, kdy byla RSC jednotná. Naopak se v programu RSC objevily body, které pokládají odsun za definitivní a hlásí se k předmnichovským hranicím.¹¹⁰ Opět došlo k sérii jednání. Národní socialisty zastupoval zejména Zenkl. Finální dohoda proběhla mezi NCFE, Zenklem a Lettrichem. Tématem jednání byl tisk programu Rady, který se měl posléze šířit po exilových táborech po celém světě. Americká strana si vynutila absenci zmínky o odsunu Němců. Uznávala však předchozí memoranda o stanovisku RSC o této otázce.¹¹¹

Sudetoněmecká strana se chtěla zapojit do jednání a navázat kontakty s československou stranou. K jednání byl vyzván Ferdinand Peroutka. Ten jednal prostřednictvím jistého pana Simona s Rudolfem Lodgmanem von Auen, bývalým poslancem národního shromáždění ČSR. Nutno podotknout, že Peroutka ve svých rozhovorech zastupoval převážně RFE, nikoli Radu. Sudetská strana požadovala zastoupení v mnichovské pobočce RFE, což Peroutka těžce nesl. Byl si však vědom, že fungování RFE závisí i na německé spolupráci, a tak se snažil o lehké ústupky. Snažil se debatu přehodit na kolej národního zájmu, kterým je osvobození. V RFE viděl jako jediný funkční nástroj, který může napomoci tomuto aktu, avšak pokud má být zachována profesionalita RFE, nesmí do ní být zasahováno. Aby ulehčil napětí, vydal stanovisko, že nedokáže představit obnovené Československo bez Němců. Zdůrazňoval, že se nejedná o stanovisko Rady.¹¹²

Celou situaci mezi USA a SRN vykreslilo udělení pamětní medaile Wenzelu Jakschovi, tehdy již poslanci Bundestagu, kterou obdržel od ACEN. Za RSC tento krok odmítal zejména Petr Zenkl, který si stěžoval u předsednictva ACEN, avšak bez úspěchu.¹¹³

3.7.3 Otázka Podkarpatské Rusi

V exilu se shromáždili také podkarpatsští Rusíni, jejichž země byla roku 1946 připojena k Sovětskému svazu. Vznikly dvě organizace, které sdružovaly tuto menšinu

---

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 111

¹¹⁰ Tamtéž, s. 114

¹¹¹ Tamtéž, s. 116-117

¹¹² RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 180-183. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

¹¹³ Tamtéž, s. 191.

v zahraničí. První organizací byl Ústřední výbor podkarpatoruských politických uprchlíků a druhou Rada autonomní Podkarpatské republiky v exilu. Obě organizace se v exilu přihlásily o místo v RSC a obě vinily druhou skupinu z nekompetentnosti v zastupování politických věcí.¹¹⁴

RSC se o otázku Podkarpatské Rusi začala zajímat až po ujištění americké strany, že smlouvu o připojení této části Československa k Sovětskému svazu neuznává. Po tomto stanovisku vyzval Hubert Ripka Radu, aby hájila celistvost Československa. Bylo rozhodnuto, že je potřeba zahrnout Rusíny do orgánů Rady. Návrh Lettricha počítal s jedním zástupcem v předsednictvu s tím, že o zbytku se bude dále jednat. S návrhem nesouhlasil Petr Zenkl, který argumentoval narušením parity mezi Čechy a Slováky, kvůli které vedla Rada bouřlivá jednání. Otázka zastoupení se tedy neustále odkládala.¹¹⁵

Zájem Rady se opět zvýšil až v roce 1951, kdy se o otázku Podkarpatské Rusi začal zajímat NCFE. NCFE zafinancoval úvodní sjezd Rusínů, jehož cílem bylo sjednocení do funkčního exilového tělesa. Rusínům však byl zamítnut jejich požadavek na financování vlastní budovy a sekretariátu. NCFE zjevně počítal s připojením rusínské delegace k RSC a vytvořením exilu na bázi národů původního Československa. Rusíni však i přes zjevnou podporu NCFE nezískali v Radě nějaké významné pozice, a tak jediným pozitivním přínosem z jednání mezi Rusíny a RSC bylo prohlášení, že Podkarpatská Rus je nedělitelnou součástí Československa.¹¹⁶

3.7.4 Vojenský a zpravodajský program Rady

První jednání o otázce ozbrojených sil probíhala již v březnu roku 1948. Prvním větším úspěchem byl počín generála Hasala, který Radě předložil seznam třinácti agentů Státní bezpečnosti působících v německých uprchlických táborech.¹¹⁷

Rada ve snaze vytvořit přehled československých uprchlíků navrhla zřídit kartotéku, ze které by později byli vybíráni muži do vojenské služby. V rámci toho projektu byl vytvořen dotazník o čtyřech stranách a více než padesáti otázkách. Náklady spojené s touto kartotékou však přesahovaly jak administrativní, tak finanční možnosti RSC. Sám Juraj

---

¹¹⁴ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000, s. 97. ISBN 80-86101-33-9.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 98

¹¹⁶ Tamtéž, s. 100

¹¹⁷ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000, s. 145-147. ISBN 80-86101-33-9.

Slávik označil dotazníkové šetření za naivní.¹¹⁸

Otázka exilové armády se znovu vynořila v souvislosti s Korejskou válkou. Stanovisko Rady zavazovalo předsedu Petra Zenkla k jednání s americkými úřady o možnosti vytvoření československé vojenské jednotky v řadách americké armády. Reakce amerických úřadů však byla negativní. Jediným „úspěchem“ vojenské politiky bylo vytvoření československé strážní roty o dvou stech mužích. Tato strážní rota byla situována v americké okupační zóně v Německu.¹¹⁹ Avšak tímto „úspěchem“ končí vojenské cíle Rady. Situaci kritizoval zejména Petr Zenkl. Poukázal na špatnou situaci v uprchlických táborech, která vede československé vojáky ke vstupu do cizineckých legiím.¹²⁰ Zenkl doslova popisuje, že: „za těchto poměrů se lehce podařilo agentům francouzské Cizinecké legie za žvanec chleba a balíček cigaret zlákat větší počet našich příslušníků do jejich vojenských služeb.“¹²¹

Podobně jako ozbrojené síly se Rada snažila vytvořit svou zpravodajskou službu. V září roku 1948 Ripka podepsal dokument o vytvoření československé zpravodajské sekce v rámci francouzské služby SDECE (Service de Documentation Extérieure et de Contre-Espionnage). Na britském kontinentu se angažoval generál Ingr, který měl se zahraničním odbojem zkušenosti z londýnského exilu. Pomáhal zorganizovat Československý zpravodajský úřad (Czechoslovak Intelligence Office). CIO se měla stát páteří budoucí československé exilové zpravodajské služby, která však nikdy nevznikla, načež se CIO stala součástí britské zpravodajské služby SIS (Secret Intelligence Service).¹²²

3.7.5 Sociální pomoc Rady československým uprchlíkům

Debatu o nutných opatřeních týkajících se situace československých uprchlíků v evropských táborech započala v RSČ počínaje dubnem 1949. Petr Zenkl ji zahájil reflexí na dopisy Františka Klátily a Antonína Jandáčka, které se zabývaly situací v uprchlických táborech. Rada měla však v tomto problému svázané ruce.

Juraj Slávik, jakožto předseda sociálního výboru, měl prakticky nulové pravomoci a

---

¹¹⁸ Vojenský program. ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000, s. 148-149. ISBN 80-86101-33-9.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 150-152

¹²⁰ Tamtéž, s. 156

¹²¹ Tamtéž

¹²² TOMEK, Prokop. *Na frontě studené války – Československo 1948-1956: výstava k 60. výročí zahájení zahraničního protikomunistického odboje* [online]. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009, s. 24-28 [cit. 2020-04-16]. ISBN 978-80-87211-14-4. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/vystavy/na-fronte-studene-valky/katalog-cz.pdf>

možnosti. Důvodem byla již zajatá organizace American Fund for Czechoslovak Refugees (AFCR), kterou po únoru založil Ján Papánek. Za Papánkovým fondem stál i NCFE, který dal Radě najevo, že případnou sociální činnost nebude finančně sponzorovat.¹²³

Rada se pokusila o sblížení s Papánkovým fondem formou jakéhosi patronátu. Fond by byl prohlášen za zástupný pro československé uprchlíky a Rada by na něj delegovala všechnu svou sociální činnost. Aby toto však bylo možné, požadovala Rada zastoupení v jeho poradních a řídicích orgánech. Tento požadavek však Papánek odmítl, protože se obával politizace svého AFCR, který by vedl k podobným rozepřím, jaké panovaly v Radě. Papánek se však nadále snažil získat podporu významných představitelů Rady, aby AFCR nabyl na věhlasu. Nakonec se členem sponzorstva stal Petr Zenkl, což bylo Radou bráno jako jakási dohoda s Papánkem.¹²⁴

I přes tyto záporné faktory odváděl Juraj Slávik úctyhodnou práci. Pravidelně obcházel kanceláře amerických zákonodárců ve snaze upozornit na mezery v uprchlické legislativě. Kritizoval zejména zákon o bezdomovcích (Displaced Person Act), který umožňoval emigraci do Spojených států pouze v případě, že se uprchlík nacházel před 25. červnem. 1948 v Německu. Po dvou letech byl tento zákon modifikován, což otevřelo americké hranice pro stovky Čechoslováků.¹²⁵

3.7.6 American Fund for Czechoslovak Refugees

Tento Papánkův fond vznikl 28. dubna. 1948, tedy ještě dříve než samotná RSČ. Původní název měl nést jméno T. G. Masaryka, ale newyorské úřady ho zamítly, protože podobně se jmenovalo již několik jiných exilových organizací. Prvotní činnost fondu nebyla pro Papánka jednoduchá z důvodu chybějících financí. Papánek tak počáteční činnost fondu platil ze svých zdrojů.¹²⁶

Prvním problémem, se kterým AFCR se setkal, byla platba daní. Fond nespadal pod charitativní organizace, proto se na něj nevztahovalo osvobození od placení daní. To představovalo problém v podobě shánění financí pro chod fondu. Příspěvatelé často využívali možnost odepsat si dobrovolný dar z daní. Papánek tedy musel intervenovat u amerických politiků. Na tomto poli dosahoval stejných úspěchů jako Juraj Slávik. Podařilo

---

¹²³ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000, s. 135. ISBN 80-86101-33-9.

¹²⁴ Tamtéž, s. 137-138

¹²⁵ Tamtéž, s. 142-143

¹²⁶ MICHÁLEK, Slavomír. *Ján Papánek: politik, diplomat, humanista 1896-1991*. Bratislava: Veda, 1996, s. 107. ISBN 8022404519.

se mu dosáhnout změny v zákonu o uprchlících, který se ve své původní verzi nevztahoval na československé exulanty. Po legislativních úpravách a získání statusu charitativní organizace se Papánek zaměřil na získání financí pro pomoc uprchlíkům. AFCR se pokusil oslovit známé americké osobnosti, aby svým jménem zašítily jeho činnost. Mezi osobnostmi, které záštitu přijaly, byla například Eleanor Rooseveltová nebo senátor Hebert Lehman. Tato mise byla úspěšná a AFCR začal brzy spolupracovat s mnoha americkými a evropskými uprchlickými organizacemi, což zvýšilo jeho význam pro americkou stranu, která jej začala financovat.¹²⁷

Vyjma těchto aktivit se snažil Papánek získat peníze z bývalého fondu exilové londýnské vlády. Jednalo se o fond zřízený ve spolupráci Československého červeného kříže, jehož zastupováním v USA byl Papánek pověřen. Po únorovém převratu odmítl předat Papánek archiv a finance fondu do rukou komunistické delegace. Ještě před jejím příjezdem vybral Papánek všechny peníze fondu a převedl je na soukromé konto. Jednalo se o 115 745 dolarů. Československé ministerstvo zahraničí podalo na Papánka trestní oznámení. Proces se táhl od roku 1948 do roku 1954. Nejvyšší soud státu New York rozhodl, že Ján Papánek má nárok na peníze, které pro fond nahromadil. Soud též doporučuje, aby tyto peníze byly použity na činnost AFCR.¹²⁸

---

¹²⁷ Tamtéž, s. 108-110

¹²⁸ Tamtéž, s. 113-11

4 Proč Rada svobodného Československa neuspěla a proč Národní výbor československý ano?

Národní výbor československý byl založen 17. října. 1939. Podobně jako u RSC byly okolnosti vzniku Národního výboru problematické, a to kvůli rozepřím mezi exilovými osobnostmi. Edvard Beneš se od počátku exilu musel vypořádat s útoky Štefana Osuského a Milana Hodži, kteří se dožadovali pozic v Národním výboru a právoplatného zastoupení Slováků v jeho orgánech. Tedy problémem, se kterým se o deset let později bude muset vypořádat i Rada.¹²⁹ Beneš rozpory s Osuským urovnal a do Národního výboru jej přijal.¹³⁰ Milan Hodža na rozdíl od Osuského nebyl do Národního výboru vybrán, na což reagoval vytvořením vlastní opoziční organizace, nazvané Slovenská národní rada.¹³¹ Rozpory exilových osobností a slovenský separatismus jsou zároveň jedinými věcmi, ve kterých jsou si Národní výbor a Rada podobné.

4.1 Exilová organizace versus respektovaná vláda

Národní výbor československý byl původně vytvořen za účelem organizace a přerozdělení československých vojáků na území Francie. Beneš se však s touto pozicí nespokojil a snažil se podle vzoru polských exulantů dosáhnout uznání systému tzv. prozatímního státního zřízení ČSR. Britská vláda Benešovi dala podmínku jednotnosti exilu, jak slovenského, tak sudetského.¹³²

Benešova pozice se změnila po nástupu Winstona Churchilla do funkce premiéra a porážce Francie. Po porážce Francie se začali českoslovenští vojáci sdružovat na území Británie, což dalo Benešovi novou možnost získat legitimitu na základě vlastní armády. Britská vláda nakonec posvětila vytvoření exilové vlády. Lord Halifax však kladl určité podmínky uznání. Konstatoval, že Velká Británie se nemůže zaručit za vymahatelnost práva vůči československým občanům na území Británie, a že britská vláda nehodlá diskutovat otázku nových hranic.¹³³

Rada svobodného Československa oproti tomu nikdy neměla možnost vytvořit

---

¹²⁹ KUKLÍK, Jan. *Londýnský exil a obnova československého státu 1938-1945: právní a politické aspekty obnovy Československa z hlediska prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci*. Praha: Karolinum, 1998, s. 82. ISBN isbn80-7184-665-1.

¹³⁰ Tamtéž, s. 84

¹³¹ Tamtéž, s. 82

¹³² Tamtéž, s. 84-85

¹³³ Tamtéž, s. 88-90

legitimní vládu. Již při jednání s britským ministerstvem zahraničí ohledně možnosti vydání víz pro československé politiky v exilu bylo v odpovědi ministerstva zahraničí jasně zdůrazněno, že Británie jasně odmítá vytvoření jakéhokoliv politického výboru či exilové vlády.¹³⁴ Stejným způsobem se zachovalo americké ministerstvo zahraničí, které upozornilo československé exulanty, že nesmí být stavěno do spojitosti s jakoukoliv československou exilovou vládou.¹³⁵ Důvodem tohoto chování bylo nepřerušování diplomatických vztahů s komunistickým Československem.¹³⁶

Kromě toho nemohla RSC zaštitit svou legitimitu exilovou armádou podobně jako Národní výbor československý. V době vypuknutí korejského konfliktu nabídla RSC pomoc západním mocnostem a Petr Zenkl byl pověřen jednáním s americkou stranou. Odpověď americké strany však byla zamítavá a odmítala jakékoli oficiální kroky, takže žádná exilová armáda nevznikla.¹³⁷

Nejzásadnější rozdíl mezi zmíněnými organizacemi je v jejich pravomocích. Londýnská exilová vláda, na rozdíl od Rady, měla prozatímní zákonodárnou moc na základě dekretu č. 20/1945 Sb. Tento dokument umožňoval Edvardu Benešovi vydávat nezbytné zákony formou dekretů, které místo Národního shromáždění schvalovala exilová vláda.¹³⁸ Oproti tomu Rada mohla vydávat pouze nezávazná doporučující memoranda.

---

¹³⁴ RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009, s. 16-17. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

¹³⁵ Tamtéž, s. 25

¹³⁶ Tamtéž, s. 20

¹³⁷ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000, s. 150. ISBN 80-86101-33-9.

¹³⁸ ČESKOSLOVENSKO. Ústavní dekret presidenta republiky č. 2 Úř. věst. čl., o prozatímním výkonu moci zákonodárné. In: *Sbírka zákonů*. Londýn, 1940, ročník 1, částka 20, číslo 2.

Závěr

Obsah této práce potvrzuje, že Československá strana národně socialistická zaujímala dominantní pozici v Radě svobodného Československa. Dominantní pozici národních socialistů ovlivnily dva faktory.

Prvním je to, že Československá strana národně socialistická byla nejpočetnější stranou československého politického exilu. Tato převaha je jasně vidět v organizační struktuře Rady, kde měla ČSNS dominanci ve všech orgánech této struktury. Druhým a současně podstatnějším faktorem je osoba Petra Zenkla. Zenkl byl vůdčí osobností protikomunistického odboje již na území Československa a tuto pozici si udržel i v exilové Radě svobodného Československa. Zenklovu pozici jasně vysvětluje chování americké organizace NCFE, která byla schopna zastavit financování Rady, pokud by Zenkl nestál v jejím čele. Pozdější přejmenovaná organizace FEC zcela zastavila finanční příspěvky Radě, ale Zenkl i nadále dostával stipendia na svou činnost.

Jsem přesvědčen, že bez osoby Petra Zenkla by ČSNS dominantní pozici zaujímala pouze v začátcích Rady, ale později by ji ztratila.

Na závěru, že Petr Zenkl a spolu s ním tedy i ČSNS zaujímali dominantní postavení v Radě svobodného Československa, se shodují s doktorem Martinem Nekolou. S čím však nesouhlasím, je Nekolův závěr, že politické strany byly v exilu pouze prázdnou schránkou. Má analýza provedená v této práci naopak prokazuje, že stranická příslušnost byla důležitým atributem při rozdělování funkcí a míst v Radě. Tato přehnaná stranickost vedla ke dvěma rozpadům Rady, a nakonec k úplné ztrátě relevance.

Svou prací jsem připravil základ pro další výzkum exilové Československé strany národně socialistické. Strana pokračovala ve své činnosti v obnovené Radě až do roku 1989. Po roce se 1989 se exilová Československá strana národně socialistická transformovala do ČSNS působící v Československu. Analýza této transformace může být dalším cílem výzkumu exilové ČSNS.

Summary

This thesis confirms that the Czechoslovak National Socialist Party occupied a dominant position in the Council of Free Czechoslovakia. The dominant position of the National Socialists was influenced by two factors.

The first factor is that the Czechoslovak National Socialist Party was the largest party in Czechoslovak political exile. This predominance can be clearly seen in the organizational structure of the Council, where ČSNS had majority in all parts of this structure. The second and the most important factor is the person of Petr Zenkl. Zenkl was a leading figure in the anti-communist resistance in Czechoslovakia and he maintained this position in the exile Council of Free Czechoslovakia. Zenkl's position is clearly explained by the behavior of the American organization NCFE, would have stopped the financing of the Council if Zenkl did not lead it. The later renamed FEC completely stopped financial contributions to the Council, but Zenkl continued to receive funding its activities

I am convinced that without Petr Zenkl, ČSNS would have held a dominant position only at the beginning of the Council, but would later lose it. In conclusion that Petr Zenkl and together with him ČSNS occupied a dominant position in the Council of Free Czechoslovakia, I agree with Dr. Martin Nekola. What I disagree with, however, is Nekola's conclusion that political parties in exile were only an empty box. According to my analysis in this thesis party affiliation was an important attribute in the distribution of functions and seats in the Council. This exaggerated party spirit led to two disintegrations of the Council, and ultimately its complete loss of relevance.

With this work, I aim to prepare a foundation for further research into the exiled Czechoslovak National Socialist Party. The party continued its activities in the renewed Council until 1989. After 1989, the exiled Czechoslovak National Socialist Party transformed into the ČSNS in Czechoslovakia. The analysis of this transformation may be another subject of the exile ČSNS research.

Použitá literatura

Knihy

BUNŽA, Bohumír. *Rada svobodného Československa: Historie, program, činnost, dokumenty*. Toronto: ABE, 1990.

ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000. ISBN 80-86101-33-9.

DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Politikové na útěku: osudy změněné 25. únorem 1948*. Praha: Epoque, 2004. ISBN 80-86328-39-2.

DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Smrt pro tři ministry*. Vyd. 2. (v Akcentu 1.). Třebíč: Akcent, 2000. Fakta (Akcent). ISBN 80-7268-049-8.

FEIERABEND, Ladislav. *Politické vzpomínky*. 2., upr. vyd. Brno: Atlantis, 1996. ISBN 80-7108-125-6.

FIC, Victor Miroslav. *Československá strana národně sociální v exilu: nástin vývoje její organizační struktury a strategie boje za demokracii ve vlasti: 23. únor 1948–16. březen 1990*. Brno: Prius, 2002. Prameny a studie k dějinám československého exilu 1948-1989. ISBN 8090299539.

HORÁK, Pavel a Vilém PREČAN. *Únor 1948 očima poražených: záznam diskusí exilových politiků z let 1949-1950 / Pavel Horák a Vilém Prečan (eds.)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2018. ISBN 9788074226236.

JAKSCH, Wenzel. *Cesta Evropy do Postupimi: vina a osud v podunajském prostoru*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 2000. ISBN 8085846144.

JIRÁSEK, Zdeněk a Miloš TRAPL. *Exilová politika v letech 1948-1956: počátky politické organizovanosti a činnosti poúnorové emigrace a vznik Rady svobodného Československa*. Olomouc: Centrum pro československá exilová studia, 1996. Exil (Centrum pro československá exilová studia). ISBN 80-900965-3-0.

KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945-1948*. Praha: SPN, 1991. Odborná literatura pro učitele. ISBN 80-04-25699-6.

KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o Únoru*. Brno: Doplněk, 1997. Knihy dokumenty. ISBN 80-

85765-73-x.

KOČIAN, Jiří. *Československá strana národně socialistická v letech 1945-1948: organizace, program, politika*. Brno: Doplněk, 2002, s. 158-160. Knihy dokumenty. ISBN 80-7239-138-0.

KOSATÍK, Pavel. *Ferdinand Peroutka: pozdější život (1938-1978)*. Praha: Paseka, 2000. ISBN 80-7185-294-5.

KUKLÍK, Jan. *Londýnský exil a obnova československého státu 1938-1945: právní a politické aspekty obnovy Československa z hlediska prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN isbn80-7184-665-1.

LUŽA, Radomír. *Československá sociální demokracie: kapitoly z let exilu 1948-1989*. Praha: Československé dokumentační středisko, 2001. Dokumentace československého exilu 1948-1989. ISBN 80-7239-096-1.

MICHÁLEK, Slavomír. *Diplomat Štefan Osuský*. Bratislava: Veda, 1999. ISBN 80-224-0565-5.

MICHÁLEK, Slavomír. *Ján Papánek: politik, diplomat, humanista 1896-1991*. Bratislava: Veda, 1996. ISBN 8022404519.

NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3377-0.

PRADOS, John. *Safe for Democracy: The secret wars of the CIA*. Chicago: Ivan R. Dee, 2006. ISBN 978-1566638234.

PERNES, Jiří. *Hubert Ripka: tragédie demokrata: život bojovníka za Československou republiku*. Brno: B/P, 2018. ISBN 978-80-7485-170-4.

RAŠKA, Francis. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha: Academia, 2009. Novověk. ISBN 978-80-200-1798-7.

RIPKA, Hubert. *Únorová tragédie*. Brno: Atlantis, 1995. ISBN 80-7108-098-5.

TRAPL, Miloš. *Politické strany v exilu*. MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 80-7239-179-8.

VEBER, Václav. *Osudové únorové dny 1948*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny,

2008. Česká historie. ISBN 978-80-7106-941-6.

Články

KLÁTIL, František. Politické strany v továrnách, ústavech a úřadech. *Svobodné slovo: list Československé strany socialistické*. Praha: Melantrich, 1945, 1(57). ISSN 0231-732X.

Elektronické knihy

TOMEK, Prokop. *Na frontě studené války – Československo 1948-1956: výstava k 60. výročí zahájení zahraničního protikomunistického odboje* [online]. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009 [cit. 2020-04-16]. ISBN 978-80-87211-14-4. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/vystavy/na-fronte-studene-valky/katalog-cz.pdf>

Legislativní dokumenty

ČESKOSLOVENSKO. Ústavní dekret presidenta republiky č. 2 Úř. věst. čsl., o prozatímním výkonu moci zákonodárné. In: *Sbírka zákonů*. Londýn, 1940, ročník 1, částka 20, číslo 2.

Teze bakalářské práce

Příjmení, jméno: Michal Malý

Název práce: Pozice Československé strany národně socialistické v Radě svobodného Československa

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jan P. Kučera

Název práce v AJ: Position of the Czechoslovak National Socialist Party in the Council of Free Czechoslovakia

Studijní obor: Politologie a mezinárodní vztahy (Bc.)

Semestr zadání: letní

Akademický rok podání: 2017/2018

Předpokládaný termín dokončení: LS 2020

Typ práce: bakalářská

Zdůvodnění výběru práce

Vývoj poúnorového exilu je bezesporu zajímavá epocha československých dějin. Vzniká zde Rada svobodného Československa, jejímž cílem bylo získat zpět nezávislost Československa a obnovit v něm demokracii. Samotná Rada svobodného Československa je často opomíjená, tak bych chtěl formou této práce přiblížit čtenářům náhled na tuto organizaci. Únorový převrat s sebou nese vlnu emigrace, a jelikož se zaměřuji na Československou stranu národně socialistickou, budu se zaměřovat primárně na politické emigranty z této strany. Ve své práci se budu zabývat předúnorovým místopředsedou vlády a pozdějším prvním předsedou Rady svobodného Československa Petrem Zenklem, ministrem zahraničního obchodu Hubertem Ripkou a poslancem Vladimírem Krajinou.

Předpokládaný cíl

Cílem práce je představit čtenářům poúnorový vývoj exilové Československé strany národně socialistické a také vývoj v rámci Rady svobodného Československa. Pokusím se popsat proměnu jejich popularity jako druhé strany v Československu. Zároveň se budu snažit zaměřit na Radu svobodného Československa jako na organizaci a rozebrat její strukturu, principy financování a systém, jakým funguje, dále na změny předsednických postů v rámci RSC s ohledem na exilové politické strany, které také v RSC zasedaly. Dále se chci zabývat

exilovým životem Petra Zenkla, Huberta Ripky a Vladimíra Krajiny, v rámci Rady svobodného Československa a Československé strany národně socialistické.

Metodologie práce

Ve většině své práce budu provádět textovou a obsahovou analýzu (knih, periodik, prohlášení). Analýza bude zaměřena na texty vztahující se k pozici exilových národních socialistů v Radě svobodného Československa. Zanalyzovat chci také samotnou Radu svobodného Československa a následně komparovat s exilovou vládou v Londýně. Výsledkem práce tedy bude analýza podstatných textů pro toto téma a následně komparace dvou exilových organizací.

Základní charakteristika tématu

Bakalářská práce je věnována poúnorovému exilu. Je zaměřena na pozici a fungování Československé strany národně socialistické v rámci Rady svobodného Československa vzniklé za účelem vytvoření exilové organizace podobné jako exilová vláda v Londýně za druhé světové války. Prvním předsedou této exilové rady se stal Petr Zenkl, který se zároveň stal předsedou exilové Československé strany národně socialistické. Rada svobodného Československa vydávala řadu prohlášení komentujících situaci v Československu. Připomínala ostatním zemím například narození výročí T. G. Masaryka. Prováděla také intervenční činnost na ostatní vlády, aby reagovaly například na situaci s Miladou Horákovou a Heliódorem Píkou. Postupem času ztrácí Rada svobodného Československa svůj význam.

Předpokládaná struktura práce

- 1) Úvod
- 2) Československá strana národně socialistická v poúnorovém exilu
  - a. Znovusjednocení strany
  - b. Struktura a organizace exilové ČSNS
  - c. Osobnosti exilové strany
- 3) Rada svobodného Československa
  - a. Vznik
  - b. Struktura, organizace RSC

- c. Pozice ČSNS v rámci RSC
  - d. Vývoj ČSNS v rámci ŘSC
- 4) Závěr

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů)

ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000. ISBN 80-86101-33-9.

GONĚC, Vladimír. *Hubert Ripka - un Européen*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2006. ISBN 80-210-3896-9.

KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945-1948*. Praha: SPN, 1991. Odborná literatura pro učitele. ISBN 80-04-25699-6.

KAPLAN, Karel. *Poúnorový exil 1948-49*. Liberec: Dialog, 2007. ISBN 978-80-86761-69-5.

KOČIAN, Jiří. *Československá strana národně socialistická v letech 1945-1948: organizace, program, politika*. Brno: Doplněk, 2002, s. 158-160. Knihy dokumenty. ISBN 80-7239-138-0.

KRAJINA, Vladimír a Jiří DOLEŽAL. *Vysoká hra: vzpomínky*. 2., poopr. a dopl. vyd. Praha: Eva, 2004. ISBN 80-254-5535-1.

KRATOCHVÍL, Jan. *Český a slovenský exil 20. století*. Praha: Meadow Art, 2002. ISBN 80-239-3376-0.

MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 80-723-9179-8.

PEJSKAR, Jožka. *Pražský primátor: Památce dr. Petra Zenkla, bývalého několikanásobného primátora hlavního města Prahy*. Praha: vl. n., 1993.

TRAPL, Miloš. *Exil po únoru 1948: počátky politické organizovanosti a činnosti poúnorové emigrace a vznik Rady svobodného Československa*. Olomouc: Centrum pro československá exilová studia, 1996. ISBN 80-900-9652-2.